



Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

**ENTREPRENÖRSKAP
OCH FÖRETAGSAMT LÄRANDE I ÄMNET
SVENSKA**

Författare Annekatriin Andersson

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Arbetets art: Examensarbete,
Specialpedagogprogrammet

Titel: Entreprenörskap och företagsamt lärande i ämnet svenska

Författare: Annekatrin Andersson

Handledare: Elisabet Frithiof

ABSTRACT

Det talas om livslångt lärande och att kunna läsa och skriva som ett verktyg för att möta det samhälle vi ska leva och verka i. Frågan kan ställas om vad det livslånga lärandet innebär och vad som krävs av skola och samhälle. Både internationella och nationella undersökningar visar att läs- och skrivkunskaper hos elever som går i svensk skola är i en nedåtgående spiral och minskar. Det finns all anledning att fundera på varför det är så och vad som måste göras för att vända spiralen uppåt så att det ökar igen.

Genom den här kvalitativa undersökningen har målet varit att belysa entreprenörskap och företagsamt lärande i relation till ämnet svenska. Kan det vara ett verktyg som underlättar och som är en framkomlig väg till läs och skrivinläring? Studien tar dels ett elevperspektiv och hur de ser på pedagogen, arbetssättet, miljön, material och kamraterna. Även verksamma pedagoger har tillfrågats om deras syn på inläring och förhållningssätt för att möjliggöra att entreprenörer skapas i klassen. Entreprenörer med entreprenöriella attityder som att världen inte är problemfri och att det finns många intressanta lösningar på världens problem och att de vill vara med och genomföra minst en av dessa lösningar.

Resultatet ger klara indikationer. De elever som redan kan och har hög självkänsla och är intresserade av ämnet svenska har nytta av entreprenörskap och företagsamt lärande. De elever som har sämre självkänsla och tycker ämnet svenska är tråkigt tror inte att de kan påverka. De har inte så stor nytta av entreprenörskap och företagsamt lärande för de ser ändå inte möjligheter. Sammanfattningsvis blir det tydligt hur viktig pedagogen är för elever i

skolan. Läraren framstår inte som den som ska lära ut utan som den som ska visa vägen, visa på alternativen och överlåta åt eleven att själv få ta ställning och göra val. Det är inte metoderna som är saliggörande utan relationerna som blir avgörande om motiverade entreprenörer skapas i ämnet svenska.

Nyckelord: entreprenörskap, intersubjektivitet och utvecklingszon.

Många som har gjort det möjligt för mig att genomföra utbildningen

min familj

~

Hylte kommun

~

min rektor

~

inte minst mina härliga och förstående kollegor

~

naturligtvis min handledare Elisabet

till er alla ett innerligt TACK

Att tänka en gammal tanke går fort

~

att tänka en ny tanke, och agera utifrån den
tar mycket längre tid

Swärd (2002)

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	6
2. BAKGRUND	7
2.1 LIVSLÅNGT LÄRANDE	7
2.2 ENTREPRENÖRSKAP OCH FÖRETAGSAMT LÄRANDE	8
2.3 UNDERVISNING - LÄS OCH SKRIVINLÄRNING.....	9
2.4 SPECIALPEDAGOGIK - ORGANISATIONSNIVÅ	12
3. SYFTE OCH PROBLEMFÖRMULERING.....	13
3.1 UTGÅNGSPUNKTER KNUTNA TILL ORGANISATIONEN ...	13
4. TEORI	17
4.1 AKTÖREN - ELEV	19
4.2 AKTÖREN - PEDAGOG.....	22
4.3 AKTÖREN - ENTREPRENÖR	28
4.4 UTVECKLINGENS BESTÄNDIGHET.....	29
4.5 LÄS- OCH SKRIVINLÄRNING OCH ENTREPRENÖRSKAP ...	32
4.6 REKTORS BETYDELSE FÖR ELEVERS UTVECKLING.....	34
5. METOD	37
5.1 METODVAL	39
5.2 URVAL	42
5.3 GENOMFÖRANDE	43
6. RESULTAT OCH ANALYS.....	45
6.1 RESULTAT	46
6.2 ANALYS	55
7. DISKUSSION OCH SLUTORD.....	57
SLUTORD	61
REFERENSER	64
BILAGOR	70

1. INLEDNING

Det livslånga lärandet är ofta i fokus både inom skolan och i samhället i stort. Det talas om livslångt lärande som ett verktyg för att möta det samhälle vi ska leva och verka i. Men vad innebär det livslånga lärandet och vad krävs då av skola och samhälle?

Bra läs- och skriv - kunskaper är viktigt för elever att få som verktyg med sig från skoltiden. Det krävs för att underlätta i det samhälle de skolas in i. Nationella undersökningar visar att de här kunskaperna hos elever som går i svensk skola är i en nedåtgående spiral och minskar (Skolverket, 2009). Det finns all anledning att fundera på varför det är så och vad som måste göras för att vända spiralen uppåt så att kompetensen ökar igen.

Enligt läroplanerna för förskola och skola (Lpfö 98, Lpo 94) är det skolans uppgift att anpassa lärmiljön så att den passar alla barn och ungdomar. Undervisningen ska anpassas till varje barn/elevs förutsättningar och behov och ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda barn/elever för ett vuxet liv. Begrepp som en skola för alla och mer inkludering och mindre exkludering blir allt tydligare på agendan. Inkludering har tidigare getts en för snäv definition och som har begränsats till att handla om elever i behov av särskilt stöd. Vidare betydelse som bland annat UNESCO förordar är att skapa förutsättningar för allas rätt och möjligheter till full och jämbördig delaktighet i olika samhälliga aktiviteter där skolan är en sådan (Persson, 2009, s.12) Det krävs en annan sorts undervisning i skolan för att uppnå det. Det fungerar inte med att fortsätta att utöva traditionell undervisning där pedagogen lär ut och eleven ska lära in, utan det är något annat som behövs. Då kanske entreprenörskap och företagsamt lärande kan vara en värdefull möjlighet. Att inneha rollen som entreprenör innebär att ha en flytande konfidens som varierar i olika sammanhang. Människan är i rörelse och det blir inga problem med att misslyckas utan istället blir det till flera erfarenheter rikare.

I texten lyfts dessa funderingar fram. Det börjar med en bakgrund till varför inriktningen är vald. Därefter beskrivs syfte och problemformulering och hur utgångspunkten är knuten till olika organisationer som kommun och skola samt till specialpedagogik. De efterföljande teoretiska perspektiven beskriver både elevs lärande, pedagogers lärande, och påverkansfaktorer så som tidsaspekt, utvecklingens beständighet, utbildning i ämnet, kollegial handledning och rektors betydelse. Efter det redovisas metoderna och tillvägagångssätten i

den empiriska studien. Både enkät och intervjuer har använts. Avslutningsvis redovisas resultatet av studien och i analysen som följer, beskrivs tolkning av densamma. Därefter problematiseras det hela i diskussionsdelen och i slutorden finns redogörelse och förslag för utveckling och framtida forskningsförslag.

2. BAKGRUND

Det talas om livslångt lärandet och det är i fokus både inom skola och i samhälle och det går att undra vad det innebär. Frågan är hur ett sådant skapas och vad för skola och undervisning som krävs. Man kan undra vilken organisation och vilka pedagoger som behövs och naturligtvis för vem det ska vara ett livslångt lärande. Texten ska försöka klargöra hur det går att beskriva och tänka kring de här bakomliggande frågeställningarna till själva forskningsfrågan. I texten benämns både barn/elev eftersom texten är skriven utifrån ett perspektiv med hela utbildningsväsendet, där förskolan också ingår.

2.1 Livslångt lärande

Bakgrunden till Europeiska kommissionen (2007) och dess arbete med att få fram nyckelkompetenser till livslångt lärande är intressant utifrån frågeställningarna. Där framgår en förståelse om att det inte räcker med att definiera kompetens som kunskap, färdigheter och attityder. Definitionen om sådant som främjar personlig utveckling, social integration, aktivt medborgarskap och sysselsättning finns också. Även det benämns som nyckelkompetenser. Utifrån det kan en undran ställas om traditionell undervisning verkligen fungerar bra i skolan eller är det något annat som behövs. Kommissionen slår även fast att de här nyckelkompetenserna också ska kunna uppdateras och utvecklas under hela livet. Tanken finns om att vi aldrig blir färdigutbildade som människor (a.a., s.13). Det sättet att tänka blir av största vikt också i den postmoderna tid vi lever i nu, där förändringens vindar blåser hela tiden. Frågan är vad för organisation, skola och undervisning som behövs med den utgångspunkten.

I Sverige argumenteras om begreppet livslångt lärande som ett verktyg för att möta det nya samhället vi ska leva. Men det är inte helt okontroversiellt. Inom skolan finns flera falanger. En sida hävdar att det måste finnas samverkan mellan skola och närmiljö för att uppnå framgång i den, och det kräver ett nära samarbete med arbetslivet. Den andra sidan menar att skolan kan ingå i många olika kontexter men ska vara kopplad till sin egen närmiljö (Berglund & Holmgren, 2007). Vilken sida man väljer ger ju konsekvenser för lärandet och det livslånga lärandet. Frågan som rektorer och pedagoger i förskola/skola måste ställa sig är vad för kunskaper och lärande barn/elever idag här och nu behöver som blir värdefulla att ha när de senare i livet når arbetslivet. Man ska undra vilka är de jag har framför mig just nu och vilka nyckelkompetenser behöver de. Pedagoger behöver precis som Røe Ødegård (2003) hävdar ta utgångspunkt i det som är och inte i det som det borde vara och som hon menar är i en processororienterad undervisningskultur. Entreprenörskap och företagsamt lärande kan sägas ingå i en sådan undervisningskultur. I en processororienterad undervisningskultur är entreprenörskap och företagsamt lärande en stor möjlighet. Förhållningssättet som finns när man arbetar entreprenöriellt har ett lärande som torde bli framgångsrikt också utifrån Europeiska kommissionens (2007) intentioner.

2.2 Entreprenörskap och företagsamt lärande

Entreprenörskap och företagsamt lärande är ett förhållningssätt i lärandemiljön som ger alla barn/elever möjligheter att bli inkluderade utifrån sina förutsättningar. Med det ökar möjligheten till att skapa en skola för alla. Nationalencyklopedin (2010) definierar en entreprenör som en person som skapar ny verksamhet i konkret handling och tar eget initiativ och ansvar för sina handlingar. Entreprenör är en företagsam person som skapar nytt användarvärde.

Entreprenörskapbegreppet härrör från det franska ordet *entreprendre* som refererar till en person som är aktiv och får något gjort. Entreprenörskap är en dynamisk och social process, där individer, enskilt eller i samarbete, identifierar möjligheter och gör något med dem för att omforma idéer till praktiska och målinriktade aktiviteter i sociala, kulturella och ekonomiska sammanhang (Skolverket, 2010. s.11) För att möta och skapa morgondagens samhälle krävs

då både motivation och kunskaper. Behovet i livet att vara entreprenöriell ökar eftersom snabba samhällsförändringar råder (Skolverket, 2010. s.7f).

Entreprenöriellt och företagsamt lärande innebär att använda sig av sin skaparkraft, sin fantasi och intuition och sätta fokus på alternativa föreställningar om hur livet ska levas. Det ger möjligheter att lösa och förstå problem som uppkommer i livet som levs. Det kräver i sin tur pedagoger som kan i sin gärning inta en sådan roll och ett sådant förhållningssätt i undervisningen, så att dessa entreprenörer skapas (Falk Lundqvist & Hallberg, 2005). Barn föds till entreprenörer och utnyttjar leken till att få förståelse för verkligheten runt om. Det är hur de blir uppmuntrade till eller motarbetade i det, som avgör hur bra entreprenörer det kommer att bli (Leffler, 2006). Det blir avgörande vilka pedagoger barn/elever möter i skolan och hur de tar sig an undervisningen. Pedagogens roll bör bli mer handledare än kunskapsförmedlare och att skapa lärmiljöer som stimulerar barn/elever till delaktighet och ansvar i sitt eget lärande.

2.3 Undervisning - läs och skrivinläring

Det verkar inte som den traditionella undervisningen i Sverige de senaste åren varit så framgångsrik för läs- och skrivinläring. Många barn/elever har svårigheter med att läsa och skriva och de har sina svårigheter kvar upp i åldrarna. Det finns också många indikationer på att barn/elevs kunskaper när det gäller läsförståelse också är på nedåtgående. Skolverket (2009) konstaterar sammanfattningsvis ”... att elever i de tidiga årskurserna i grundskolan alltsedan observationsperiodens början har haft mycket goda läsresultat i jämförelse med elever från andra länder. Sedan 1990-talets början finns dock indikationer på en viss nedgång i de yngre elevernas läsförståelse. Elever i grundskolans senare år hade enligt den ursprungliga rapporteringen medelmåttiga resultat avseende läsförståelse 1970 men mycket goda resultat 1990. Även under 2000-talet har de svenska eleverna uppvisat goda läsförståelseresultat, men det finns en tendens till nedgång efter år 2000” (a.a., s.74). Det blir viktigt att fundera över vad nedgången beror på och hur man måste tänka utifrån det.

Det som blir intressant är att försöka förstå läs- och skrivproblematik och det svåra i den. I dagens samhälle har förmågan att läsa och skriva fått en unik plats som en ovillkorlig färdighet för att bli en respekterad samhällsmedborgare. Dessa färdigheter görs till det främsta redskapen för att tillägna sig och uttrycka kunskap. Att kunna läsa är inträdesbiljetten till en värld där barnet/eleven tillskrivs ett nytt värde som medborgare (Assarson, 2009. s.68f). Vikten av att kunna läsa och förstå text blir uppenbar, ett stort och ansvarsfullt uppdrag för pedagoger i skolan.

Att lära sig läsa är en arbetsam process. Det är viktigt i undervisning att understryka det principiella i att form och ämne i läsning inte är sammanflätade utan att det går att förhålla sig olika och friare till vart och ett. Att lära sig att läsa är en stor uppgift och det är inte möjligt att någon människa kan lära sig allt på en gång. Det borde vara givet att barn kommer igång med det lätta och användbara först, för att lättare kunna klara undantagen och det komplicerade senare. Viktigt är att undervisningen ger möjligheter till att se systemet och till att tillägna sig grundläggande delar av det.

Det finns ett kännetecken på elever med lässvårigheter. De lär sig inte skriftens ljudprincip under första skolåret. Då blir det också av största vikt att pedagogen är uppmärksam och värderar elevernas färdigheter för att upptäcka dessa svårigheter. Tidig upptäckt av elevers svårigheter blir viktigt så att rätt hjälp kan sättas in (Elbro, 2009. s.116). Men det går inte nog poängtera att pedagogen måste gå varsamt fram för att inte fördärva motivation, lust och självkänsla hos barnet/eleven.

Frågan pedagoger måste ställa sig är hur barnet/eleven skapar motivation, lust och självkänsla och tro på sig själv. De behöver även fundera på i vilken miljö barnet/eleven blir stimulerad och också vilka personer den möter eftersom det har stor betydelse. Vygotskijs teori om utvecklingszon hos människan handlar om vad den kan och vad den är men också om vad den inte ännu är. Utveckling är inte en passiv mognad utan kan organiseras genom aktivitet, interaktion och delaktighet för att generera kvalitativa språng (Strandberg, 2006. s.149). Mänskligt handlande kan förstås i termer av social handling.

Också Meads teori om människors intersubjektivitet formulerar den till synes paradoxala tanken att vår unika individualitet konstitueras i gemenskap med andra människor. Det sociala samspelet har betydelse och människan bör grunda sin förståelse av sin handling i en

gemensam social och kommunikativ handling (Von Wright, 2003. s.153f). Vilken bindning till barnet pedagogen har spelar förmodligen också roll, och i förlängningen hur barnet knyter an till den pedagogen. En positiv bindning är en förutsättning för en trygg bas som i sin tur utgör en inre struktur för utvecklandet av självbild och identitet, vilket då också blir viktigt ur motivationsaspekt i utveckling mot skrivandet och läsandet (Svensson , 2009).

Det pedagogen även bör vara observant på är att kunna utläsa barnet/elevens olika behov av utmaningar. Pedagogens roll blir att planera på vilket sätt de ska utföras för att varje elev ska ha största behållning av det. Utgångspunkten måste ligga i elevens liv som den lever just nu. Skolans uppgift är att skapa möjligheter för eleven att nå framgång i det samhälle den lever i. ”Det behövs inom skolpolitiken en öppenhet för de antagonistiska krafter som ifrågasätter det förgivettagna och som motverkar strävan efter likriktning” (Assarson, 2009. s.69f). Lite mer diskussion behövs om att olikhet är en resurs och utifrån det resonera vad för sorts medborgare som då blir önskvärt.

Undran blir hur det går det att tänka när det gäller lösningsförslag för läs och skrivinläring. Tidigare upptäckt kan vara en lösning och bättre utbildning för pedagoger om svårigheterna och bakgrund till dem kan vara en annan (Druid Glentow, 2006). En tredje lösning kan vara det som undersöks i den här empiriska studien om pedagoger som använder sig av förändrat förhållningssätt kan skapa lärande i undervisningen, som påverkar och underlättar inläring av läs- och skrivkunskaper. Det förändrade förhållningssättet kan vara att skapa bra klimat i klassrummet och tillit till eleverna (Damber, 2010). Nya kompetenser måste till och då kan entreprenörskap och företagsamt lärande vara ett användbart verktyg som underlättar till det förändrade förhållningssättet. Och då kan entreprenörskap och företagsamt lärande bidra till att barn/elever inkluderas i samhället.

2.4 Specialpedagogik - organisationsnivå

Begrepp som cirkulerar i skola och samhälle är en skola för alla och inkludering/exkludering och förtjänster och fallgropar i det (Persson, 2001). Det finns flera perspektiv att se på det. Ett är individuellt perspektiv där elevens svårigheter ses som ett individuellt problem. Skolsvårigheterna härleds till brister eller tillkortakommanden hos eleven. Ett annat perspektiv är relationellt perspektiv, där skolsvårigheter uppstår i mötet mellan eleven och omgivningen. Svårigheterna uppstår i mötet med andra människor och tolkas som sociala konstruktioner. Dessa två perspektiv kan få konsekvenser både för vilket synsätt man väljer att se på skolsvårigheter och vilken form stödinsatser eleven får. Stödinsatserna kan antingen bli segregering eller inkluderande (Isaksson, 2009. s.39). Det finns anledning att bli intresserad av vad för påverkansfaktorer som avgör vilket det blir. Som det går att tolka handlar det om med vilken människosyn, med vilket förhållningssätt och i vilken miljö lärandet sker i skolan. ”... om skolsvårigheter ses som individbundna blir det ofta en specialistuppgift som kan delegeras utanför den sammanhållna klassens ram och som innebär en särskiljande behandling. Betraktas istället skolsvårigheter som skapade i ett samspel mellan individen och dennes omgivning impliceras att åtgärderna sätts in i ett större sammanhang och blir ett ansvar för hela skolans personal att skapa förutsättningar för inkluderande undervisning” (a.a., s.40).

FN:s konvention om barnets rättigheter, Barnkonventionen (1989) är ett rättsligt bindande internationellt instrument, som innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. Konventionen fastslår att barn inte är föräldrars eller andra vuxnas ägodelar utan individer med egna rättigheter och ett människovärde, men också att barn har speciella behov av skydd och stöd. Konventionen tillerkänner också barn medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Den innehåller fyra grundläggande principer: att alla barn har samma rättigheter, att barnets bästa ska beaktas vid alla beslut, att alla barn har rätt till liv och utveckling och att alla barn har rätt att säga sin mening och få den respekterad. I artikel sex står det att konventionsstaterna erkänner att varje barn har en inneboende rätt till livet och att konventionsstaterna skall till det yttersta av sin förmåga säkerställa barnets överlevnad och utveckling. Det bör tolkas som att varje barn har rätt till sitt eget liv. Och att det är konventionsstaterna, alltså de som skrivit under, som har ansvaret att så också sker. Hur bör då skolan och samhället hantera och bemöta alla barn/elever så att de får rätt till sitt eget liv?

Hur får de chans att bli bra framtida medborgare? Skolan och samhället måste på ett bra och omdömesgillt sätt säkerställa det livslånga lärandet hos varje unik människa.

3. SYFTE OCH PROBLEMFORMULERING

Syftet med denna studie är att belysa entreprenörskap och företagsamt lärande i relation till ämnet svenska som ett verktyg vid läs- och skrivinlärning. De två frågeställningar som ställs är:

- Finns det möjlighet att bli entreprenör och vara företagsam i ämnet svenska?
- Underlättar det i så fall läs- och skrivinlärningen?

Frågorna diskuteras och besvaras utifrån elevperspektiv och hur elever ser på pedagogen, arbetssättet, miljön, material och kamraterna. Frågorna diskuteras och besvaras även utifrån verksamma pedagogernas perspektiv på inlärning och förhållningssätt för att möjliggöra att entreprenörer skapas i klassen.

3.1 Utgångspunkter knutna till organisationen

I inledningsorden av Europeiska Kommissionens skrift (2007) skriver ledamoten Ján Figel om den referensram för livslångt lärande som skapats genom åtta kompetenser. Dessa är kommunikation på modersmålet, kommunikation på främmande språk, matematiskt kunnande och grundläggande vetenskaplig och teknisk kompetens, digital kompetens, "Lära att lära", interpersonell, interkulturell och social kompetens samt medborglig kompetens, företaganda och kulturella uttrycksformer. De här ligger till grund för vår sociala sammanhållning, som också spelar så stor roll för innovationen inom EU liksom för dess produktivitet och konkurrenskraft. Det betonas hur vi behöver utveckla våra färdigheter och kompetenser hela livet igenom för att stärka en känsla hos varje medborgare att vara en del av det demokratiska samhället.

Det är ett viktigt arbete att EU fastställer vilka nyckelkompetenser medborgarna behöver för att kunna uppfylla sin personliga potential, integreras i samhället och på arbetsmarknaden, ta aktivt del i samhällslivet och lyckas på arbetsmarknaden så att ingen människa ska känna sig förbisprungen eller marginaliserad. EU menar också att medlemstaterna bör bidra till att utveckla de viktiga kompetenser de beskriver hos alla barn/ungdomar och också ge vuxna möjligheter att underhålla sådana färdigheter och kvalifikationer. Utifrån de aspekterna ter sig samarbetet mellan skola och samhällsliv om än viktigare. Det är de politiska ledarna, både för samhällsliv och för utbildning, som bör ha ansvar att tillgodose och bevaka det här åtta nyckelkompetenserna både globalt och lokalt. Det är kommunerna som ska ta ansvar för att skapa kompetenserna praktiskt för varje människa.

Kommunen

Varje kommun borde vara intresserad att få medborgare med framtidstro och livsglädje, vilka kan skapa och ta ansvar för sina egna liv. Olika utvecklings- och projektstrategier behövs.

Skolan ses som en alltför sluten organisation. Den har få kontakter med det omkringliggande samhället. I och med det stryps möjligheterna för elever att pröva olika roller som samhällsmedborgare. ”Utvecklingsarbetet på en skola är inte bara den enskilda skolans angelägenhet, utan en fråga för hela kommunen.” (Björn, Ekman, Philips & Svensson, 2002. s.122f). Påverkan från hela kommunen genererar förmodligen de medborgare som eftersöks i framtiden. I och med det säkerställs kommunens ställning när det gäller bra samhällsmedborgare.

I dessa diskussioner nämns nätverkstrategin som mest verkningsfull och att denna ofta ses som en lösning på en rad olika problem i samhället (Björn, Ekman, Philips & Svensson, 2002). Men författarna skriver varnande om att det finns väldigt lite kritisk granskning. Kunskap saknas om nätverk som utvecklingsstrategi. ”Eller är intresset för nätverk som instrument för företagsutveckling och regional förnyelse bara ett uttryck för en ny trend?” (a.a., s.25). Utvärdering ter sig som viktig. Finns det inte tid för kommunen att utvärdera insatserna de gör finns det heller ingen chans till verkningsfulla projekt utifrån det här resonemanget. Då undrar man på vilket sätt utveckling sker i kommunen där skolan ingår.

Skolan

Det finns ett behov att på bred front och lokalt mobilisera lärande system för eleverna som överskrider de traditionella gränserna mellan skola och samhällsmiljö. Det kan också beskrivas utifrån ett historiskt perspektiv. I bondesamhället blev kunskaper överförda från generation till generation. Det var baserat på att barnen ingick i vuxenvärlden och produktionen. Vad som var viktigt att lära sig framgick klart i de sammanhangen de själva deltog i. Det blev pedagogisk verksamhet utan skolans medverkan. Efter hand blev undervisningen institutionaliserad. Det blev svårt att använda sig av andra utbildningssituationer utanför skolan. Barnens erfarenhetsvärld utgår oftast ifrån det lokala samhälle barnen lever i. Eftersom skolan är en del av det samhället får det konsekvenser (Røe Ødegård, 2003).

Pedagogisk entreprenörskap är samverkan inom detta samhälle såsom mellan skola, föräldrar, eleven själv, fritidsaktiviteter, arbetsplatser och arbetsliv. Barnet själv är också brukaren i detta samhälle. Skolan blir då ett nödvändigt fenomen där det eleven gör i undervisningssituationen skall vara en förlängning av de erfarenheter hon tar med sig från livet utanför skolan. Detta fodrar rektorer och pedagoger i skolan som är samhällsengagerade och som har elevens framtid i fokus och att de har insikt om att det är utifrån dåtid jag förstår nutid och utifrån det formar jag mål för framtiden. ”Barn og unge som vokser opp i lokalsamfunn med ”entreprenørsspråk”, socialiseres inn i en entreprenørkultur. I disse miljøene er det lov å vare individualist, og entreprenørskap betraktes som en måte å vare ansvarlig på” (Røe Ødegård, 2003. s.134). Olikheten ses som en resurs och som värdefull för elevens utveckling.

När det då gäller förutsättningar för lärande i förskola/skola så bygger det också på relationen mellan pedagog och individen/gruppen. Pedagogen kan inte tro att den ska göra som den alltid gjort. Det kommer ständigt nya barn, som kan ha olika förutsättningar. Då behövs mer förståelse för processen och för de olika tecken på lärande, som eleverna visar upp, för att stödja deras starka sidor och utveckla dem som ännu inte är så starka. Vi är alla aktiva skapare av mening i relation till varandra, och inte bara passiva mottagare för färdig information. Pedagogen har ett moraliskt ansvar (Von Wright, 2003.) ”Läraren är delaktig i hur eleverna riktar sin uppmärksamhet, vilka möjligheter som förverkligar sig för eleverna, de erfarenheter och den meningsskapande process i vilka eleverna ingår, samt i uppbyggandet av elevernas

erfarenhetsvärldar inklusive deras själv” (Von Wright, 2003. s.192). Det gäller att skapa en socialisationsprocess där delaktigheten inte bara rör kunskapsinhämtandet utan också finns i elevens identitet och själv. Då krävs att blicken hos pedagogen när den ser på barn/elever skiftas från ett funktionellt till ett relationellt perspektiv. Det menas att pedagogen inte på förhand bestämmer hur det bör vara eller bli utan förhåller sig öppet undrande inför vardande. Pedagogen riktar sin uppmärksamhet mot det unika i varje barn/elev (a.a., 2003. s.73).

Specialpedagogik

Det handlar också om hur pedagogen förhåller sig till olikhet och om det är en resurs eller begränsning. Funderingar som måste belysas är hur inkludering kan fungera som idé och om skolan tidigt ska sortera elever. En undran är vilket samhälle egentligen människor vill ha. Vad blir det när lekmannen (föräldrar eller elev) möter den professionella (pedagog, resurspersonal) med väldigt ojämna villkor. Då behövs att de funktionsnedsatta barn/elever får chans att bli aktiva agenter över sitt eget funktionshinder. Det går också fundera över varför forskning som har inomvetenskaplig rundgång inte kommer de till del som egentligen behöver det. Vi pratar kanske för mycket om exkludering och inkludering och för lite om hur det ska gå till utan att lyssna på barn/elevs röster. Det är många stora frågor att förhålla sig och ta ställning till för att alltid försöka hitta möjligheter för varje barn/elev. Det synliggör Ballard (1999) väldigt tydligt och beskriver en flickas möjlighet utifrån det förhållningssätt hon blivit bemött på. När hon avslutat skolan var hon inte utsatt för några strategier som skulle normalisera hennes liv, förutom de skickligheter hon lärt sig för att leva ett oberoende liv (a.a., s.129ff). Kanske var hon så väl formad på grund av att hennes mamma vägrade att erkänna henne som ett problem. Precis som mamman bör inte pedagoger se barn som problem, oavsett vad de behöver. Det är bra att bredda synen, för att sedan försöka ta ställning, och med det också bli mer stärkt i sin egen grundinställning.

Skolsvårigheter är inte barnet/elevens tillkortakommande och de ska heller inte korrigeras eller normaliseras i förhållande till de kunskapsmål och normer som finns i skolan. Fokus bör ligga på att barriärer i undervisningsmiljön undanröjs och att anpassa undervisningen efter individens förutsättningar. Åtgärderna ska sättas in i ett större sammanhang och bli ett ansvar för hela skolan och samhället att skapa förutsättningar för ett inkluderande arbetssätt (Isaksson, 2009. s.39f).

I skolan tycks andelen barn/elever med funktionsnedsättning öka trots att vår hälsa i övrigt blir bättre. Problematiken speglar vårt samhälle och vår syn på människor idag (Säljö, 2010). ”Men frågan är om folkhälsoproblemet inte snarare handlar om att vi stirrar oss blinda på det enskilda barnet istället för att titta på miljön och pedagogiken” (a.a., s.12). Det är skolan som bestämmer vem som är normal. Det är normalt att klara av skolan. Gör barnet/eleven inte det är den inte normal även om den klarar sig i många andra sammanhang. ” Det gör att de barn som har problem och störst behov av att få gå tillsammans med barn/elever som klarar skolan bra inte längre får göra det. Det här är något som kommer att skapa mer problem ... ” (a.a., s.13). En annan sak vi bör fråga oss är vad detta synsätt gör med barnet/eleven. Det är med identiteten onormal som barnet ska växa upp med. ”De här barnen är inte underbegåvade, de klarar bara inte av att sitta stilla och verka i skolan som den är upplagd” (a.a., s.13). Det är också väldigt få åtgärdsprogram som innehåller beskrivningar och förklaringar som handlar om de omständigheter barnet/eleven befinner sig i. Istället innehåller de ” ... tysta antaganden om att undervisningen bedrivs tillfredsställande, pedagogiken är adekvat och läraren agerar som man skall och gör ett fullgott arbete” (a.a., s.13). Skolan utgår inte från att människor är olika och stimuleras av olika saker. Det blir inte legitimt att inte passa in i skolan. Frågan måste förskjutas och istället handla om hur skolan ska hantera alla dessa olikheter på bästa sätt. Det finns många möjligheter att förändra i en målstyrd skola. Det finns knappast avsaknad av resurser i Sverige om vi ser ur ett internationellt perspektiv och det bör finnas utrymme för alla härliga barn/elever som finns (a.a., s.13).

4. TEORI

Människan är mer intresserad av att växa
än att bli perfekt

Loris Malaguzzi

I det här avsnittet redogörs för vilka teoretiska grunder som utgör utgångspunkter. Flera olika perspektiv belyses såsom elev, pedagog och deras lärande vilket naturligtvis är centralt. Det finns andra faktorer som också är värdefulla att lyfta fram som tiden, utvecklingens beständighet, kunskaper i de specifika ämnena och rektors engagemang.

Bilder i den bokstavliga betydelsen är väsentliga och spelar stor roll för människan. I vetenskap finns det ingen kunskap i själva den visuella bilden utan kunskapen kommer i och med att människan kan uppfatta och tolka det den ser. Det räcker inte med att se utan människan måste veta vad den ser och vad den uppfattar. Det problematiska blir när människan har som första tanke att de ser verkligheten och att det är så här världen ser ut helt oreflekterat, utan att människan så att säga vetenskapliggör vardagen.

Forskaren

I vår kunskapsproduktion som forskare behövs respekt för kunskapsformer, t.ex. erfarenhetsbaserad kunskap som en riktig kunskap. Det gäller att relatera människors upplevelser och handlingsmönster till olikheter och faktiska villkor. Hänsyn ska tas till samhälliga förhållanden som formar, begränsar valfriheten och deras handlingsutrymme. En forskare ska/måste välja perspektiv. Det innebär att inte bara titta på erfarenheter, frågor och bekymmer utan vidga perspektivet så att det också innefattar de mer allmänna problemen. Att se sammanhang och samband mellan historiska-strukturella förhållanden blir viktiga, såsom människors villkor, kapacitet och behov (Eliasson, 1995. s.169).

Frågan forskaren också måste ställa sig är vem den ska solidarisera sig med. Eftersom människan är en kollektiv varelse och behöver andra människor för att bli till dem de är, krävs också människoskapta villkor av andra människor. Forskaren bör då utgå och solidarisera sig med de mest svaga och utsatta parterna och det kräver inte bara inlevelse och medkänsla utan också att ansvaret för den svages svaghet och den utsattes utsatthet klargörs. Men det innebär också att forskaren måste försöka avgränsa sin roll och förbli forskare, att bli vid sin läst och enbart söka kunskap. Det är inte tänkt att forskaren ska glänsa i allfixarfunktionen utan avstå från den uppskattning som brukas förunnas de som presenterar generella och färdiga lösningar. Drivkraften för forskaren bör vara den som vill veta istället för att förvandlas till en expert som redan vet (Eliasson, 1995. s.170ff).

4.1 Aktören - elev

Skolans främsta uppgift är att möjliggöra för barn/elever så att självbild och tro på sig själv som en lärande varelse stärks. Kropp och identitet är nära sammanbundet. Utan vår kropp är vi inte i stånd att sansa vår omvärld eller ens reflektera över oss själva. Vi existerar inte bara för att vi tänker utan för att vi *är* vår kropp. En helhetssyn på människan krävs i lärande situationer. I skolan är det många barn/elever som fått erfara att de inte tänker. Därför *är* de inte och osynliggörs. Barn/elever som inte ses finns inte heller ur ett fenomenologiskt synsätt som menar att företeelser är så som de framställs (Duesund, 2007). BARNET/elevens hela potential ska vara värdefull. ”Fysiologiske studier av inlæring og utøvelse av ferdigheter viser at disse er både kroppslig og mentalt forankret.” (a.a., s.119).

Barnets inflytande

I propositionen från Utbildningsdepartementet (DS 2009:25) står det inledande om barnens och elevernas lärande och personliga utveckling. ”Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling” (a.a., 3 §, s 41). Under kapitlet inflytande och samråd står det också allmänt om barnens och elevernas inflytande. Barn och elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem. Informationen och formerna för barnens och elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen. Elevernas och deras sammanslutningars arbete med inflytandefrågor ska även i övrigt stödjas och underlättas (a.a., 9 §, s.49). Det som blir avgörande för barn/elever om det ska bli verklighet är vilken pedagogik de möter.

Pedagogik som grund

Olika syn på teorier genom historien är något som ligger till grund för vilken pedagogik som har varit rådande. På senare år blir det allt tydligare att människan måste få inflytande över sin egen lärprocess. När den progressiva pedagogiken växte fram krävdes något annat än

programmerad undervisning. Fram växte organisk utbildning. Aktiv samverkan på lika villkor blev honnörsord. Pedagogens roll har flyttats från att lära ut till att lära med och hjälpa deltagarna att hitta egna lösningar. Den främsta metoden kallas gruppdynamisk utbildning (Granberg, 2004).

Det går som pedagog att välja förmedlingspedagogik eller progressiv pedagogik. Skiljelinjen mellan förmedlingspedagogik och progressiv pedagogik är relationen mellan den som lär och det som ska läras. I den första ska eleven bara helt oreflekterat tillägna sig det någon annan bestämt, medan i den andra ska elevens erfarenheter och intresse sättas i samband med vad som ska läras. Dessa två går inte att användas renodlade, utan det sker en pendlande process mellan dessa som benämns som bildning. I detta sammanhang beskrivs dialektisk kunskapssyn och distanseringen från det bekanta som viktiga begrepp. Det gäller att vara intresserad av och möjliggöra det oväntade. Det viktigaste för pedagogen är att skapa en relation mellan den som ska lära och det som ska läras. Den som ska lära bör ha förmåga att möta det obekanta (Granberg, 2004. s.27ff). I detta sammanhang torde skolans framgång bestå i att utgå ifrån varje barn/elev och använda stor variation och mycket icke-förgivettagande.

Sociala färdigheter

Det gäller också att det skapas sociala färdigheter för varje barn/elev för att klara att leva ett liv ihop med andra människor. Färdigheter som blir viktiga är interpersonella, personliga och uppgiftsorienterade. Området interpersonella innebär att klara av alla sorters människor, kunna tala med dem och samarbeta. I det personliga rör det sig om att kunna uttrycka känslor och utveckla en positiv syn på sig själv. I området uppgiftsorienterade handlar det om att kunna arbeta självständigt, fullfölja uppgifter och följa instruktioner (Ogden, 2003).

Reflektion för att hitta problemlösningar blir en värdefull och viktig aspekt. Genom att pedagogen ger möjlighet och tid för barn/eleven att tänka själv tränas också kreativiteten upp. Det finns inte några motsättningar i kreativitet och att på ett sakligt sätt lära sig, utan poängen blir att betrakta lärprocessen i ett helhetsperspektiv. Samspel är viktiga i lärprocesser, så kallad socialt lärande. Det innebär att människan lär sig att leva med verklighetens motsättningar, både inre och yttre konflikter och inte minst att vara öppen för allt tvetydigt.

Detta utgår från ett socialt deltagande både i form av handling och tillhörighet. Meningsproduktion och förståelse är i realiteten en social och inte en individuell process. Då krävs att man kan komma budskapet aktivt i möte d v s att det inte räcker och handlar om förståelse när någon enbart förmedlar någon sorts kunskap. Det krävs att mottagaren kommer kunskapen till mötes med en eller annan reaktion. Då uppstår mening och kunskap (Røe Ødegård, 2003).

Miljö som påverkar

Mycket pekar på att minskat elevantal i klassen påverkar elevresultatet. Men det räcker inte att bara minska antalet elever. De pedagogiska fördelarna med att ha mindre grupper förutsätter att pedagogen använder sig av metoder, som ger bättre möjligheter till barn/elevs individuella aktivitet och delaktighet (Ogden, 2003). Få elever upplever att de i skolan tränas för att ska kunna hantera sina framtida liv. De får inte kompetenser för att hantera förändrade förutsättningar, förverkliga sina drömmar och ta egna initiativ. Inte heller tränas de i att göra hälsosamma val, lösa komplexa problem eller stimulera sin egen eller andras motivation. Drivkraften och motivationen måste hela tiden underhållas och glädjen, skaparlusten och framtidstron är yttringar som påverkar och kommer alla ämnen till del. Det ger framförallt barn/eleverna större mening (Westlund och Westlund, 2010).

Lärandemiljö

Kullberg (2004) menar att lärandemiljön har fysiologisk påverkan och menar att inta ett positivt förhållningssätt är ett effektivt sätt att hjälpa de lärande att utnyttja sin energi på ett effektivt sätt. ”En miljö med positiva förtecken i såväl fysisk organisation såsom möblering, dekorationer, etc. som förhållningssätt, innehåller alla de möjligheter en lärande person behöver” (a.a., s.177).

Ett utmärkt lärande skulle vara att använda entreprenörskap och företagsamt lärande i undervisningen. Det bidrar till att många kontakter skapas som är värdefulla i förändring från en traditionell till en mer entreprenöriell undervisning. Ledstjärnor i en sådan undervisning är att tänka kreativt, att vara allmänt företagande och initiativrik, att vara kommunikativ, öppen och uppriktig och också ansvarsfull. Undervisningen struktureras kring tre processer nämligen självkunskapsprocess, tillämpningsprocess och kunskapsprocess. Självkunskapsprocessen

utgör kärnan och är den process som skapar inre motivation. Det går inte att plocka bort den för då blir det mer en modell av projektorienterat lärande. Elever i en entreprenöriell undervisning intar en mycket aktiv roll och blir inte bara en passiv mottagare av kunskaper. Eleven deltar på detta sätt i sin egen utveckling och sitt eget lärande. Genom att aktivt arbeta själv för att upprätta kontakter och nätverk med det lokala samhället i undervisningen finns det möjligheter att i dessa jämföra sig med andra och sätta sig själv in i ett samband. Det är dessa nätverk som avgör framgången och möjligheterna till framtida entreprenörer. Det handlar mer om att få till en ny företagare med dess egenskaper än att få till ett nytt företag eller produkt (Leffler & Svedberg, 2003). Skolans uppgift blir i mångt och mycket att förbereda elever för de utmaningar som finns i samhället.

4.2 Aktören - pedagog

Det genomsnittliga resultatet i grundskolan har försämrats över tid från att ha varit i toppnivå internationellt på 1990-talet. Nya styrdokument ska råda bot på det här och höja måluppfyllelsen och särskilda satsningar görs för att utveckla undervisningen. En positiv lärmiljö med hög lärarkompetens och pedagoger som präglas av goda relationer med barn/elever utgör en målbild. En nödvändighet är också att pedagogen har förmåga att motivera och göra undervisningen intressant och begriplig för dem som undervisas. Hur pedagogen lägger upp undervisningen påverkar i hög grad barn/elevens resultat.

Utvecklingstankar

”Utveckling är alltid möjlig. Utveckling bör därför vara ledstjärna i det pedagogiska arbetet” (Strandberg 2006, s.133). Det är att veta vad som ska utvecklas som kan vägleda och stödja arbetet, och då inte bara här och nu utan också sett i ett längre perspektiv. Barn/elev, men även pedagog/vuxna borde ingå, genomgår kvalitativa språng. Skillnaden mellan t.ex. barn och ungdomar ligger inte bara i att barn leker och ungdomar studerar utan skillnaden visar sig i att de arbetar på nya sätt och på nya intelligensnivåer med olika utgångspunkterna för mänskligt liv. Utvecklingstankar kan faktiskt vara tydligare i sagornas värld än i skolans vardag, menade Vygotskij (a.a.). Utvecklingstanken är ofta dold på skolenheter för barn/elever. Det krävs att pedagoger ser till att läromiljöer ger stöd för att förstå att här sker

det utveckling. Går det att organisera och planera läromiljöerna mer tillsammans med barn/elev, ge dem större förståelse för vilken utveckling som ska ske där? Går det på det sättet också att förtydliga för barnen att det inte bara är hur skolan är ute efter utan också vad i ett längre perspektiv? Att utveckla rumsliga aspekter på utveckling torde vara mycket tilltalande. Det handlar om att få barn/elever att förstå och ha tilltro till Vygotskijs utvecklingstanke ett nästa steg. Pedagogerna bör möjliggöra för var och en elev, och även sig själv, att vara i zonen för den närmaste utvecklingen, den proximala utvecklingszonen (Strandberg, 2006. s.133ff).

Dialogens betydelse

Social kompetens är ett fundament i människors utveckling. Social kompetens rör alla former av mänskligt samspel och samspel grundlägger utveckling. För att möjliggöra detta krävs dialogen som då blir det primära. Att få tillfälle till att tänka är en viktig del i det. Att vara nyfiken på vad någon förstår blir väsentligare än att fundera på om den förstår. Pedagogerna ska ha insikt om vilken förförståelse som finns hos eleverna, och sedan använda det i undervisningstillfället. Det blir det mest framgångsrika arbetssättet. Pedagogerna ska så att säga arbeta interaktivt. Det innebär att det måste finnas ett intresse av att veta vad elever redan kan och utgå ifrån det. Dessutom måste pedagogerna ha insikt om hur den gemensamma arbetsmiljön och de hjälpmedel som finns till förfogande både kan berika men också hindra utveckling. Det gäller dels då för eleven men också för pedagogerna själv (Strandberg, 2006).

Skolans ansvar

I skollagen (SFS 1985:1100) finns den så kallade portalparagraf: ”Utbildningen skall ge eleverna kunskaper och färdigheter samt, i samarbete med hemmen, främja deras harmoniska utveckling till ansvars-kännande människor och samhällsmedlemmar. ...” (1 kap. 2§). Läroplanen för skolan (Lpo-94) hävdar att skolan ska bidra till alla elevers harmoniska utveckling. Pedagogerna skall sträva mot att i undervisning finna balans och kunna integrera kunskaper i olika former (a.a., s.11). Det är ett stort ansvar som måste tas på allra största allvar, en stor uppgift för skolan. Hur kan skolan omsätta dessa intentioner? Nyckelorden är barns varierande förutsättningar, personalens olika kompetenser, relationer och samverkan, riskfaktorer och friskfaktorer (Gadler, 2008). Många aspekter spelar in och måste beaktas.

Den viktiga reflektionen

Det som kommer fram som ledord är reflektionens och innovationens stora betydelse i lärprocesser. Reflektion är väldigt viktigt, men då främst för att synliggöra olika tankar, och tankar som människan inte själv tänkt. Men det behövs nya tankebanor att tänka utifrån, vikten av att få reflektera med andra. Att reflektera med andra kan också hjälpa till att synliggöra de kunskaper som människan inte själv är medveten om hos sig själv. Røe Ødegård (2003) hänvisar till läroprocesser som antingen amputerade som i den traditionella skolan med bl. a sikte endast på examen, och helhetliga som i den entreprenöriella skolan med bl. a sikte på framtida liv. I det klassrum som präglas av att både pedagogen och barn/eleven initierar frågeställningar och i dialogform reflekterar omkring dessa frågor, så bygger det på en kunskapssyn om att kunskap det är något varje människa måste skapa själv. Det är också viktigt att pedagogen ställer äkta frågor och inte kontrollfrågor för att sedan bygga på vad barnen/eleverna säger för att utveckla diskussionen. Det gäller att pedagogen i sin lärargärning använder didaktisk klokskap, något som författaren också poängterar. Frågan blir hur undervisningen då måste tillrättaläggas så att elever får chans att skapa dessa sociala processer och komma budskapet tillmötes. Pedagogen bör inta Vygotskijs perspektiv om att yttre aktiviteter tillsammans med andra hänger samman med människans inre tänkande. Det öppnar oändligt många fler praktiska pedagogiska dörrar än det perspektiv som vänder sig endast inåt till människans hjärna (Strandberg, 2006).

Detta med självinsikt beskrives som emotionell kompetens (Normell, 2008). Ett citat som belyser det i tänkvärda ord är ”Törs du tänka i alternativ? Äger du modet att ifrågasätta något av det allra finaste som finns, nämligen dig själv? Dina nuvarande kunskaper och åsikter? Känner du till dina fantastiska valmöjligheter? Eller blundar du för dem för att i stället få förbli i den vila som ibland kan råda i dig? Naturligtvis kan livet inte vara ett ständigt uppbrott. Det finns tider av vila då och då i ett gott liv. De behövs för att man skall kunna göra sig förtrogen med det nya som senaste vägskälet ledde fram till. Sådant tar tid.” (Gren, 2007. s.226). Det räcker inte att kritiskt granska alla andra människor. Egenskaper och kunskaper om att kritiskt kunna granska sig själv verkar som nödvändiga verktyg för att kunna reflektera fullt ut.

Kommunikation och mänskliga möten

Med en sociokulturell utgångspunkt lär människan genom att tillägna sig de resurser för att tänka och utföra praktiska projekt. Det finns inte i hjärnan utan har med innebörd och mening att göra och är kommunikativa företeelser. Kunskaper och färdigheter av dessa slag kommer från de insikter och handlingsmönster som byggts upp historiskt i ett samhälle och som vi blir delaktiga av genom interaktion med andra människor (Säljö, 2000. s.21). Men det är inte så att sändaren kan lära ut och mottagaren lär in. Förståelse om att kunskap är knuten till argumentation och handling är nödvändig. Kunskap blir resultatet av att människan aktivt försöker se, förstå och hantera. ”Myten om att kunskap är något vi alla är överens om är just en myt” (a.a., s.27).

Aspelin (2005) pekar på vikten av den pedagogiska relationen mellan den som ska lära och den som ska läras i undervisningssituationen. Det räcker inte att vara med på vägen. Ledaren måste också vandra tillsammans med. Det finns föreställningen om människans natur. Då överbetonar antingen individen en subjektiv sfär, eller samhället, en objektiv sfär. Men det finns en tredje sfär mellan dessa, den mellanmänskliga sfären. Det mellanrummet är den sanna verkligheten. Det finns två dimensioner i människans förhållningssätt till världen, *Jag-Du* och *Jag-Det*. För att *Jag* ska kunna bli *Du* och på det sättet kunna närma mig verklig kunskap, krävs att människan förflyttar sig från strukturell och individuell betraktelse till en mellanmänsklig betraktelse. Det är inte så enkelt att människan bara byter skepnad från *Jag* till *Du*, utan att stå i relation innebär att människan är ett *Jag* som förenar sig med ett *Du* utan att *Jaget* förändras. Detta sker under ett kortvarigt skeende, ett ögonblick. Konsekvensen av denna *Jag-Du*-upplevelse leder till en *Jag-Det* erfarenhet. Ska det skapas en riktig relation mellan människor kräver det en process som är i rörelse mellan dessa två dimensioner hela tiden.

Von Wright (2003) beskriver sin drivkraft i sin forskning, nämligen kommunikation och mänskliga möten, och hur man ska göra för att göra det goda. Det går att fundera på hur man ska lyckas forma ett levande möte som grundar sig på ett erkännande av alla deltagare. Man kan fråga sig hur det går det till när pedagoger skapar goda möten med barn/elever så att alla känner sig värdefulla i just det mötet. Det uppstår ju inte bara för att kunskap och god vilja finns.

Det krävs ett relationellt perspektiv, som bidrar till att uppmärksamheten riktas mot det pedagogiska mötet. Att möta relationella egenskaper hellre som fenomen är viktigt. I mötet med andra framträder då inte enskilda individers egenskaper utan handlingar. Det beskrivs som ” ... koordinerad handling och samförstånd, inte i termer av egenskaper eller tvingade omständigheter och nödvändighet” (Von Wright, 2003. s.35).

Viktigt för rektorer och pedagoger blir att intressera sig för varje människa som en unik, och att ha och använda en sorts pedagogiskt förnuft. Det gäller att inte fråga efter det enskilda, lilla, å ena sidan, eller det övergripande, stora, å andra sidan. Detta ger oss istället möjlighet att ställa frågor om relationen mellan det unika och det gemensamma. Vi har ingen aning om hur det kommer att bli men vi verkar hela tiden i interaktion med vad vi tror och med förväntningar på hur det skulle kunna bli. Människan väljer den teori som befäster det den säger i en *jag – du* relation (Von Wright, 2003. s.211). Vad vi har för kompetenser och vad vi kan innan avgör hur vi förhåller oss. Frågan pedagogen måste ställa sig är vem det är som ska lyckas, pedagogen eller eleven. Hur barn/eleven klarar skolan beror på vilken pedagog som den får möjlighet att möta (Gadler, 2008). Om vi som Gadler, utgår från elever som svaga, medel och starka, så betyder det att både de svaga och starka behöver den mest kvalificerade pedagogen. De barn som räknas i medelkategorin klarar sig oftast oberoende vilken pedagog den möter.

Deliberativt förhållningssätt

Aspelin (2005) för ett resonemang om att pedagogiken genom historien kan beskrivas som metaforerna tratt och pump. Det krävs en pedagog i det som ett slags filter hävdar han. Det står alldeles klart att pedagogen har ett stort ansvar och kan inte bara godtyckligt bestämma vad eleverna ska lära sig. Det krävs att pedagogen vet, och inte bara tror, vad eleven behöver. För att få de förutsättningarna, att veta istället för att tro, kan en möjlig väg vara att skapa pedagogiska relationer.

Det behöver inte alltid skapas genom samtal, utan kan kanske åstadkommas endast genom en glimt, ett ögonblick i den mellanmänniska sfären för att sedan fördjupas till något mera. Grunden för pedagogen ska vara att få varje elev som den möter att vilja tänka själv och bilda sig en uppfattning själv om vad saken gäller och hur den ska förhålla sig till det. Med andra

ord själv få skapa förståelse och agera utifrån det. Ett deliberativt förhållningssätt i samtalet är ett bra redskap då det deltagarna var och en skall vinna på att samtala i samtalet.

Kunskapssyn

Vi är alla en produkt av den omgivningen vi vuxit upp i och då menas både kulturellt och samhällsligt. För den skull går det inte att moralisera kunskap utan alla i skolan har lika värde och då ska också kunskapen hos individerna behandlas lika. Vilken kunskapssyn och med det vilket förhållningssätt pedagogen har mot eleverna, är en avgörande faktor. Det är viktigt för pedagogen att kunna se att varje individ i skolan utifrån sina förutsättningar berikar helheten. Avgörande är hur pedagogen visar intresse för, både när det gäller elever och de vuxna de kommer i kontakt med. Att vara intresserad av vad kollegor och föräldrar reflekterar över är viktigt för att utveckling i skolan ska ske. Dessutom att självkänslan hos alla bygger på känslan av att känna att man är någon att räkna med och att vara en som kan bidra med något. Om pedagoger kan säkerställa bra självkänsla hos dem de möter är chansen större att dessa utvecklas själva. Men det innebär också ”... att skyldigheten och ansvaret att beskydda barn alltid innebär en risk för att beskyddet utsträcks till kontroll och maktutövning. Vuxna har också tolkningsföreträde, de definierar vad barndom är och hur de individerna som befolkar barndomen ska förstås” (Nordenfalk, 2004. s.33). Vuxna kan inte alltid veta vad som är bäst, de måste ta reda på det. Det går bara om möten sker med dem som är berörda. Utgångspunkten är möten mellan perspektiven. Alla möten präglas av vad människan ser och hur hon agerar. Möten präglas av såväl skilda som delade livsvärldar, erfarenheter och perspektiv. I allt detta blir olikheter en resurs och respekt skapas för kontraster och motsägelser. En tänkvärd tanke som problematiseras är ”Älskar man inte de unga människor som möter en i arbetet som lärare, bör man snarast ge sig av därifrån – det vinner faktiskt alla på!” (a.a. s.55). Självklart är att pedagoger behöver tycka om dem de möter och skulle det vara så att pedagoger tycker mindre om någon får de ändå aldrig visa detta för denna någon. Det borde vara en grundförutsättning i en lärargärning.

”Sokrates ord: att fungera som en barnmorska och symboliskt förlösa den latent kunskapen hos individen ifråga” (Andersson, 2000. s.34) stämmer nog också bra in på att se på kunskap och lärande. Här gäller det både barn och vuxna. Även elever har mycket att lära pedagoger. Kunskap uppstår alltid i någon form av social praktik och interaktion och det vore konstigt om det bara fanns lärande i ena riktningen. Det logiska är att det sker i växelverkan.

Torneús (2002) menar att det kan finnas metodologiska problem för pedagoger d v s svårigheten att förklara för barn vad de skall göra. Barn upplever ju världen annorlunda än vi vuxna och svårigheten ligger då i att som vuxen förklara utifrån ett vuxenperspektiv som barnet inte förstår. Det gäller att vara intresserad av om barn/elever förstår och framförallt av om de inte förstår. Det kan ha att göra med pedagogen själv och lärmiljön.

Vi är alla som sagt en produkt av det som vi utvecklas i. De vi möter och de miljöer vi vistas i styr våra val och aktiviteter. Lusten föds i det goda och det som bygger upp självförtroendet, så att man känner att man duger. Då krävs det positiva lärandet och den positiva undervisningen. Dessa ska beröra både elever i deras lärande men också pedagogen i sitt lärande av att undervisa och att utveckla undervisningen. Lust är inte i de här sammanhangen synonymt med lustigt och roligt, utan istället karaktären av engagemang och intresse för att lära och undervisa. All inläring som är av vikt bygger på att barn/eleven själv blir deltagande och engagerad och att den som tar den undervisande rollen har insikter om det (Kullberg, 2004). Pedagoger måste fråga sig hur de ska agera och hur ska lärmiljön ska vara för att entreprenörer ska kunna skapas.

4.3 Aktören - entreprenör

Då blir det av vikt att fundera över vad det är att vara entreprenör och vad det finns för definition för det. Hur är människan då blir frågan. ”De entreprenöriella processerna, tillsammans med individerna som står för genomförandet, blir det som sammantaget ska visa på om en individ kan betraktas som en entreprenör eller inte” (Leffler, 2006.s.52). Det går att tolka som att människan kanske själv gärna vill vara entreprenör, men omgivning ger inte möjligheter till det. Det låter väldigt konstigt. Det borde vara så att även om människan inte får möjlighet att utöva entreprenörskap måste den kunna kalla sig entreprenör. Har människan viljan och ser möjligheter ger den förmodligen inte upp bara för att den inte får respons av sin omgivning. Det kanske bara blir en ännu större utmaning. Däremot och dessutom måste människan kanske då träna sig på att bli mer tydlig med vad den vill.

Det som också blir fundersamt är om det alltid är människan som enskild individ, som är entreprenör. Skulle det inte gå att tänka sig att det är en grupp som är entreprenör? ” ... fokus

riktats från entreprenören som individ till hur entreprenören agerar. Det har på så sätt mer blivit en fråga om hur entreprenören verkar, än vem entreprenören är” (Leffler, 2006. s.52). Då skulle det gott kunna vara en klass, en förskola, ett arbetslag tillsammans med ett föräldraråd eller någon annan grupp som skulle kunna kalla sig entreprenör. Det som krävs är att gruppen har viljan att arbeta för att utveckla det sammanhang de själva är i.

Entreprenöriella verktyg

Många kreativa egenskaper finns hos en entreprenör. Dessa kan benämnas som entreprenöriella verktyg. Røe Ødegård (2003) beskriver dialogen som ett entreprenöriellt verktyg och skriver om den sokratiska dialogen. Målet för denna är att hitta kunskap och insikt, som de inblandade redan har, men som de inte förstår och är klara över att de har. Genom frågor och svar och reflektion i dialogen blir detta ett redskap att synliggöra det som inte är reflekterat och göra det tillgängligt för alla inblandade. ” Meningsproduksjon og forståelse er i realiteten en sosial, ikke en individuell prosess” (a.a., s.76). Men forståelsen handlar aldrig om överföring av mening från sändare till mottagare, utan det är avhängigt att mottagaren är aktiv och reagerar på ett eller annat sätt på meningen under själva mötet. Då uppstår mening och kunskap, dialogismen. Denna bygger på Vygotskijs teori om att mentala processer har sitt ursprung i det sociala, inte i individen (Strandberg, 2006). Utifrån detta perspektiv måste pedagoger tillsammans med barn/elever bli de som tillrättalägger entreprenöriella läroprocesser. Ett pedagogiskt möte skapas mellan dessa och båda parter bidrar till detta möte med såväl aktivitet som kreativitet (Molloy, 2007).

4.4 Utvecklingens beständighet

Människan har förmåga att hantera både det verkliga och det symboliserande, vilket har sin utgångspunkt i att de är produkter av tidigare generationer. Just att kunna hantera både det verkliga och symboliserande är nyckeln till kulturens utveckling. Det som våra förfäder gjort och de erfarenheter de fått och använt sig av får vi del av. Vår kultur sitter i bakhuvudet. Den strukturerar oss, påverkar oss och integreras i våra liv genom att vi människor hela tiden vill vara kreativa tillsammans. Och så reproducerar vi historien, även om den ändras över tid. Huruvida pedagoger är medvetna om detta eller inte, måste ju få konsekvenser i vardagsarbete

och utvecklingsarbete. Utgångspunkt i skolan ska alltid vara samhället. Att utveckling sker mot bra samhällsmedborgare här och nu blir viktigt.

Framgångar

I undervisningsarbetet är entreprenörskap och företagsamt lärande en framkomlig väg. I norra Sverige och bl.a. i Västerbotten har man lyckats bra med att använda företagsamt lärande i undervisningen i skolan (Leffer, 2006). Det har då också bidragit till att många kontakter har skapats som är värdefulla i förändringen från en traditionell undervisning till en mer entreprenöriell undervisning. I en sådan undervisning finns det ledord som att tänka kreativt, att vara allmänt företagande och initiativrik, att vara kommunikativ, öppen, uppriktig och ansvarsfull. Elever i denna undervisning intar en aktiv roll och blir inte passiva mottagare av kunskaper utan deltar aktivt i sin egen utveckling och sitt eget lärande.

Genom att eleverna aktivt arbetar för upprättande av nätverk med det lokala samhället i undervisningen, finns det möjligheter att i dessa kontakter jämföra sig med andra och sätta in sig själv i ett samband. Det handlar mer om att få till en ny företagare, att alltså skapa en miljö som stimulerar eleverna i dessa egenskaper än att få till ett nytt företag eller produkt. Det är dessa nätverk som avgör framgången och möjligheten till framtida entreprenörer (Leffler och Svedberg 2003).

Kollegial kompetens

Normell (2008) preciserar vad som kännetecknar en bra pedagog. Det är tilliten till den egna kompetensen och lusten att undervisa. Att dela något med en annan människa måste vara grunden för lust för pedagoger i skolan. Går det inte för pedagogen att själv prioritera denna tid för reflektion måste det ske tillsammans med rektor och kollegor. Alla måste ta ansvar för och tillrättalägga det så att det blir möjligt. Det finns den tid som finns och det blir inte mer även om alla önskar det. Tiden måste omprioriteras. Valet ligger hos var och en. Vettig konsultation är viktig. Att få sitta ned i lugn och ro med andra kunniga pedagoger och tänka runt de barn som gör oss kanske maktlösa eller fundersamma blir avgörande. De barn som det är fokus på kräver en rektor som tycker detta är viktigt annars går det inte få till förändring. Förlorare i så fall i detta blir då barn/eleven (Persson, 2008)

När det gäller pedagogens utveckling för att undervisa så bra som möjligt kan det inte finnas någon skillnad på hur pedagogen möter barnet/eleven och hur rektor ska möta pedagogen. Det måste finnas tid för pedagogen i sin yrkesutövning att i dialog få möta andra pedagoger och få chans till reflektion så att alla, även pedagoger, kan få var i zonen för den närmaste utvecklingen (Strandberg, 2006). Då torde det finnas större möjlighet för något att bli konstruktivt och beständig förändring och då sker också skolutveckling.

Varje människa gör sin tolkning. Det gäller att pedagoger får möjlighet att tolka styrdokument och kursplaner tillsammans för att nå en samsyn om vilket lärande som ska ske. Till exempel vad står de olika paragraferna i Skollagen (1985: 1100) för? Det som också blir viktigt är att sätta ihop arbetslag med olika kompetenser för att möta barn med varierande förutsättningar. Och ju mer pedagogen kan, desto lättare blir det att föra dialog och skaffa bundsförvanter på skolan för utveckling. Varje gott möte som sker respektfullt blir kanske också till räddning för barn/eleven. Det är oavkortat barn/elevens rättighet till utveckling (Gadler, 2008).

Det är inte en ensam rektor som kan svara för förändringsarbete utan det krävs fler aktörer, som hjälps åt på en enhet. Uppgiften blir då för rektorn att under processens gång vara den som kan bidra som lösningsgivare och processhjälpare under olika skeenden (Ekholm, Blossing, Kåräng, Lindvall, Scherp, 2000. s.185). En väsentlig aspekt är att äga pedagogisk insikt. Det är avgörande vid allt förändringsarbete. Förändringsarbetet och dess beständighet avgörs genom att förstå sambandet mellan den pedagogiska inriktningen och utformningen av skolans organisation och hur det påverkar balansen (a.a., s.214).

Rektor ska ha målet klart och tydligt i fokus och genom det skapa förutsättningar för medaktörerna att tillsammans med dem genomföra och utveckla verksamheten, så att målet uppfylls. Det är förskjutning från läroplansarbete och kursplaner till att få enhetens aktörer att samla sig kring gemensamma mål utifrån de elever och pedagoger som finns här och nu. Detta måste komma i fokus (Ekholm, Blossing, Kåräng, Lindvall, Scherp, 2000. s.179). Fast allt detta måste naturligtvis vara förenligt med läroplanen. Det krävs inte fysisk delaktighet av rektor hela tiden, för då tappar nog aktörerna tron på sig själv som ansvarstagande och kreativa. Det krävs en rektor som går med längs vägen som vägledare. En rektor måste också vara väl insatt i aktörernas görande och veta när den måste vara med och ställa de utmanande frågorna. Rektorn behöver veta att det är i själva lärandeprocessen som rektorn är den viktigaste, för att lärandet ska utvecklas (Kullberg, 2004. s.190). En annan viktig del i

ledarskapet är att ha positiv syn och perspektiv i alla möten. Fattas det, så blir det väldigt svårt att få något som helst förändringsarbete beständigt.

Dokumentation som verktyg

Dokumentation är viktig och grundläggande. Detta gäller för planering i det fortsatta arbetet men också för att kunna gå tillbaka till och jämföra samt se den utvecklingen som skett. Det underlättar också för nya aktörer som kommer in i processen. De kan lätt ta del av det som föregåtts innan de själva blev delaktiga och också på så sätt påverkas beständigheten. Kvalitetssäkringen höjs avsevärt också om det går att följa upp verksamheten och reflektera tillsammans om vad som sker eller inte sker över tid. I detta krävs goda läs- och skrivkunskaper.

4.5 Läs- och skrivinlärning och entreprenörskap

Vilken utbildning krävs för att vara pedagog i ämnet svenska och att inta ett entreprenöriellt förhållningssätt. Självklart är lärarkompetens ett krav, men det krävs så mycket mer. Det är viktigt för pedagogen att ha goda grundkunskaper om läs- och skrivutveckling och att inse den stora variationen beträffande hur barn tillägnar sig läsandets och skrivandets konst (Elbro, 2009. s.21). Pedagogens kunskap påverkar hur den sedan agerar och värderar läs- och skrivkunnandet hos barn/elever och också vilka insatser som då ska ske (a.a., s.12).

Det är också viktigt för pedagoger att ta ansvar för att kunna värdera texternas språkliga tillgänglighet det vill säga läsbarhet utifrån varje barn (Elbro, 2009. s.168). Utmaningarna måste utgå ifrån barn/elevens förutsättningar Allt det här kräver pedagoger som har eller får adekvat utbildning i just detta. Dessutom kräver det kontinuerlig kompetensutveckling i ämnet för att kunna hålla sig ajour med ny forskning och utveckling.

En av de viktigaste uppgifterna en pedagog har i ett entreprenöriellt lärande är att möjliggöra för att barn/elever, och naturligtvis sig själv, att få chans att träna och lära sig kreativitet, problemlösning och kritiskt tänkande och också träna att hantera dilemman. Dilemma är något man är i och dilemma kan bli en drivkraft till engagemang. ” ... læring er knyttet til motstand som en naturlig del av læreprosessen og et positivt tegn på at individeter på vei til å lære seg

noe” (Røe Ødegård, 2003. s.113). Det krävs alltså pedagoger som är intresserad av barnets/elevens hela vardag. Precis som författaren skriver att Dewey (1859-1952) beskrev det att som människan redan lärt sig är det endaste medlet för att förstå det som händer nu. Detta ligger till grund för vilka mål som ställs upp i framtiden. Häri synliggörs olikhet och mångfald som ett behov. Detta torde i hög grad gälla pedagoger också. Det är kanske så att skolan ska omdisponera sin budget och satsa på att pedagoger får chans att lära om sina egna lärprocesser. Det kan leda till en skola, som ger andra förutsättningar för barn/elever till livslångt lärande.

Rektor i skolan kanske inte alltid får erkännande från alla parter. Det kan skapa dilemman, eftersom rektor har många intressenter att tillgodose. Det är lika angeläget att rektor och pedagoger kompetensutvecklar sig i möjligheten att få reflektera över relationerna till elever, kollegor och föräldrar som det är att ta del av aktuell forskning inom det egna ämnesområdet. Skapandet av goda relationer och förmågan därtill utvecklas just i möten. Där går det att få syn på egna mönster, som främjar eller hindrar. Värderingar om rätt och fel, bra och dåligt, låser ofta samtalet och gör det svårt att komma vidare. Hur förmågan till att relatera till andra är och utvecklas, är avhängigt både genetiska och miljömässiga orsaker.

Vad är det då som gör att vissa blir framgångsrika i sitt sätt att skapa relationer? De använder sig av en relationell förmåga. Det finns avgörande kriterier för att människan får intresse och kan reglera sina känslor i mötet med andra. De är t ex. att besitta en empatisk förmåga och att vara lyhörd. Det krävs även god mentaliseringsförmåga dvs. ha fokus på både sitt eget inre och på den man möter. Dessutom krävs det att människan har känslan av ett sammanhang och att det finns en icke-värderande attityd. Funderingarna bör gå mer åt hållet meningsfullhet än åt hållet bra och dåligt, rätt och fel (Normell, 2008). Om rektor och pedagoger inte har en positiv framtoning och glädje sprids i och med det, då krävs det mycket för att medarbetarna, oavsett om det är barn eller vuxna, ska tycka att arbetet är positivt och glädjefyllt. Det blir nästan omöjligt att genomföra och motivera någon i något med ett sådant förhållningssätt. För att få insikter och redskap till ett positivt arbetssätt måste rektor och pedagoger i skolan få chans att träna och lära sig om det.

4.6 Rektors betydelse för elevers utveckling

Rektorer har en viktig roll att initiera och leda diskussioner på skolor utifrån kunskapssyn och skolutveckling. Det förutsätter helhetsperspektiv av rektor på vad skolan och elevens behov är och vad samhället kräver av skolan, vad som ska uppnås och vilket som fungerar och vilket som kräver förändring (Røe Ødegård, 2003. s.140). ”Genom att bli mer delaktig i samhällsutvecklingen och utnyttja resurser som skapas utanför skolans väggar, kommer också kunskapssynen att påverkas” (Falk Lundqvist & Danell, 2005. s.19). Häri ligger också i framgången, vilka mandat rektor ger till möjligheter och samarbete mellan skola och näringsliv men också mellan näringsliv och skola. Utgångspunkten måste vara vinna-vinna koncept, en slags ömsesidighet mellan de båda aktörerna.

Delaktighet för framtidens brukare

Socialdepartementet (2008) skriver i sin fjärde sammanfattande rapport till FN:s barnrättskommitté om arbetet med barnkonventionen under åren 2002-2007 i Sverige. Kommittén oroas över att en del ungdomar känner att de inte kan påverka sin tillvaro. Därför vill kommittén att alla beslut som berör barn personligen ska innehålla barnets åsikter. Socialdepartementet svarar, att det är knepigt att hitta bra sätt att ta reda på vad pojkar och flickor tycker. Man behöver lära sig mer om de goda exempel som fungerar och alla de möjligheter som finns att ha kontakt till exempel över Internet, där de flesta ungdomar finns. En rektors roll blir då att tillrättalägga olika verktyg och material för att underlätta organisationen, så att möten på ett eller annat sätt kan ske mellan de inblandade dvs. elev, skola och näringsliv. Detta ska ske som ett led i att uppmuntra entreprenörskap och det företagsamma lärandet. Socialdepartementet svarar och skriver även de i rapporten ett förslag om att bättre samverkan mellan skola och arbetsliv måste till. Det baseras på vad man åstadkommit hitintills. Skolan måste inse att barn/elever är framtidens brukare men också utvecklare och att det finns all anledning till att skolan behöver utveckla kunskaper tillsammans med dem. De är de viktigaste ett samhälle har och det krävs att delaktighet blir till ett ledord och att samhället ser alla barn/elever som en stor resurs och tillgång.

Motivation

”Det går inte alltid bra när läraren är motiverad, men det går aldrig bra om läraren inte är motiverad” (Jeppson, 2008). Motivation måste definieras. För att få människor motiverade måste för det första avståndet till målet vara synbart. Målet måste finnas i människans verklighetsvärld. För det andra måste det finnas insikter om misslyckandets sannolikhet. En vinst/förlustkalkyl bör alla göra sig. För det tredje måste uppnåendets värde finnas. Det måste upplevas meningsfullt.

För att få folk motiverade måste man dessutom ta hänsyn till självkänslan. Ribban ska ner på en nivå så att man klarar att hoppa över och med det lyckas. Människor måste klara första målet. Men ribban får inte vara för låg heller för människor växer i att klara saker. Men om de inte klarar första målet, första höjden på ribban, blir det förödande. Då måste allt börja om igen. Då står människan på ruta ett igen (Jeppson, 2008). Mycket energi måste läggas på att uppbbringa och skapa ny motivation.

Carl Rogers, amerikansk psykolog (1902-1987) har klargjort förutsättningar till motivation. Om det är supermotiverade som eftersöks av rektor då krävs också en rektor som vet vad den vill. För om pedagogerna är intresserade av utveckling söker de sig frivilligt till rektorn för att hjälpa till. Tre saker räcker då för att pedagogerna ska uppleva sig motiverade. För det första måste de känna aktning, respekt och integritet. Att oavsett omständighet få behålla sin värdighet. Respekteras inte integriteten kränks människan. Detta är enkelt och fyrkantigt. Det finns inte mycket att välja på. Det är antingen eller. Godhetsprincipen ska gälla. För det andra måste det finnas förståelse. Om någon ska berätta något som är svårt måste den känna sig förstådd. Det är fundamentalt att bli förstådd. För det tredje behövs äkthet. De två förnämnda sakerna får inte vara ur spelande hjärtan. Rektorn måste vara i relation med den i underläge, så att den känner detta. Om detta inte visas i kroppsspråket så blir motivation svårt att åstadkomma. Om pedagoger inte från början är motiverade, så behövs också engagemang. Detta kan exemplifieras i att göra något för någon annan i handling, något alldeles extra. Det krävs även tilltro till att den andre har resurser och att också kunna visa detta för den andre.

Det är så Pygmalion effekten skapas, vilket innebär att om rektor visar positiva förväntningar, föreställningar och har ett positivt förhållningssätt tillsammans med medarbetarna så genererar det motivation bara i och med en sådan hållning. Det måste också finnas hopp. Att som rektor stå för det vikarierande hoppet är viktigt. För om inget hopp finns ger pedagoger

förmodligen upp (Jeppson, 2008). Dessa förutsättningar är nödvändiga men också tillräckliga för en positiv förändring. Det finns inga patentlösningar utan varje rektor som vill ha motiverade medarbetare bör utgå från detta tänkande och förhållningssätt.

Just att skapa innebörd och mening med allt är en oerhört viktig aspekt både för rektor själv men också för dem som rektor är satt att leda. Övertygande är en viktig egenskap för en rektor. Personalen måste lita på att det de gör eller ska ändra till är helt rätt och då krävs det av rektor att den leder övertygande. ”Om vi envisas med att stanna kvar i trygghetszonen, blir resultatet stagnation. Om vi däremot provar att gå utanför det trygga och invanda, finns förutsättningar för lärande” (Andersson, 2000. s.90). Detta låter trovärdigt. Det som blir problematiskt på skolan kan vara att en del av pedagogerna och för all del också föräldrar och barn gärna vill vara i trygghetszonen hela tiden. Då får rektor vara tydlig och lite drivande, med allt vad det innebär. En annan sak är att människan behöver olika tid för förståelse och för att se vikten av något. Det gäller att som drivande inte forcera utan ge alla tid för reflektion. Men det räcker inte bara att reflektera. Att lära förutsätter att göra och då är inte reflektion tillräckligt (a.a., s.91). Det måste komma ut i praktiken också och bli verksamt.

Pedagogiska relationer

Bekräftelse är centralt i mänskligt liv. Människors behov av bekräftelse ger en definition av en självrelation, något om hur individen upplever sig själv. Att individen själv känner att den är något att räkna med och att man har något att tillföra gemenskapen och att bli respekterad både av sig själv och av andra. Detta har stor betydelse för individens identitetsbildning, moralutveckling och sociala samvaro. ”Människans möjligheter till frihet och självförverkligande är alltså beroende av andras erkännande. Utan bekräftelse kan vi inte skapa den positiva relation till oss själva som behövs för ett gott liv” (Normell, 2008. s.72). Att få erkännande av andra är också viktigt, man skulle kunna säga livsviktigt, för att kunna skapa sig en identitet. Människan kräver först att bli bekräftad själv som värdefull innan den i sin tur kan bekräfta andra. Får inte människan detta erkännande så kommer det att bli problem i det sociala samspelet. En rektors uppgift är att aktivt försöka påverka kulturen på skolan för att stimulera bättre relationer, mer samarbete och lärande (Falk Lundqvist & Danell, 2005. s.41). En god relation är en förutsättning för att dialog och ett gott möte ska uppstå som gagnar lärande oavsett om det är i skolan eller i arbetslivet.

Norberg & Johansson (2007) beskriver de komplexa och många dilemman en rektor utsätts för. Det är många aktörer som en rektor måste ta hänsyn till i sin gärning: elever, pedagoger, föräldrar, förvaltning, regeringsuppdrag, samhällssyn, ibland individen och ibland gruppen. I detta krävs en klar, tydlig och genomtänkt prioritering i många sammanhang och sedan måste då rektor kunna argumentera för densamma. Författarna tar också upp ledarskapets etiska aspekter och att det är viktigt för människor som har ansvaret för andra människor i sina händer. Den som leder är förebild i alla lägen, men måste ta hjälp av och i dialog med de aktörer som deltar i processen, för att bli en så bra förebild som möjligt.

Vad styr utbildningsinnehållet

Det är också elevens lärande som ska styra utbildningsinnehållet och då går det inte att använda sig av top-down styrning, alltså av beslut från politiker och förvaltning utan det måste komma bottom up, alltså ifrån elev och lärare. Det är dessa som bäst vet vad som är behovet och hur det behovet går att tillfredställa på allra bästa sätt här och nu.

I att lära ligger ständiga förändringar i det kognitiva. Allt lärande består i att förändra sitt tänkande och förändringarna är integrerade att utvecklas i den riktning som samhället önskar. Det är pedagogerna som är experter på hur man hanterar elevers lärande och eleverna som är experter på vad var och en har för förförståelse. Alla yttre förändringar stör den inre kognitiva utvecklingen och fokus ligger för mycket på yttre, i form av omorganisationer och förändrade strukturer. Dessa har inte bäring i elevers lärandeprocess. Det är inte omorganisationer som är det saliggörande utan mer en rektor och pedagog som förhåller sig individuellt till varje elev i lärandeprocessen och är medveten om att inlärning bygger på deltagande och engagemang (Rönnerman, 2004). Det som blir värdefullt är att undersöka om pedagoger kan skapa dessa entreprenörer.

5. METOD

Genomförandet av vetenskapliga studier måste baseras på en genomtänkt forskningsdesign. En viktig början är att fundera först på vilket fenomen som ska studeras och sedan bestämma vilken metodansats som ska användas. Metodansatsen bör innehålla mer än

datainsamlingsmetoder. Perspektiv på hur ett fenomen ska tolkas och vilka forskningsfrågor som går att ställa måste ingå.

Dessutom är det viktigt att fundera på hur analysen av data ska genomföras. För att minska risken för att analysen blir fränkopplad metodansatsens grundläggande antaganden gäller det att vara klar över vilka konsekvenser valet av metodansats ger. Det gäller hur forskaren ser på fenomenet, vilka frågor som ställs, vilka metoder som väljs och hur analysen genomförs.

Forskare skiljer på två ansatser för resonemang och slutledning, induktion och deduktion. I en induktiv ansats drar forskaren generella slutsatser utifrån många enskilda fall. Genom observationer och erfarenheter dras slutsatser som får en allmängiltigt påstående om fenomenet. I en deduktiv ansats utgår forskaren från en allmän regel eller sanning och utifrån den skapar forskaren en hypotes som undersöks. Det är dock inte så vanligt att forskare väljer att ha antingen ett strikt induktivt eller deduktivt förhållningssätt till slutledningar. En tredje väg som istället framförs är abduktion vilket innebär att forskaren pendlar mellan induktion och deduktion utan att fullt ut anamma någon av dessa logiker. Den abduktiva ansatsen kan liknas vid ett detektivarbete. I ständig växelverkan mellan induktion och deduktion sker resonemang och slutsatser dras och där allmänna principer prövas mot varandra. Den pekar också på den kreativa aspekten inom forskning snarare än den strikt logiska (Fejes & Thornberg, 2009).

Det finns två metoder i forskning, kvantitativ och kvalitativ. I kvantitativ metod spelar mätning en stor roll. Mätning förekommer även i kvalitativ metod men får där en underordnad roll. Det systematiska bruket av siffror som hjälpmedel för analysen som tillämpas i kvantitativ metod är nästan obefintlig i kvalitativ metod. Där framhålls istället texten som det centrala arbetsmaterialet. Forskarens dokumentationer av studien i text ligger till grund för den fortsatta analysen. (Repstad, 1999. s.9). Om en forskare är intresserad av att veta hur bestämda egenskaper fördelar sig hos ett stort antal människor används statistiskt representativa och kvantitativa frågeundersökningar. Om forskaren istället är intresserad av det grundläggande eller det särpräglade i en viss miljö utan att bry sig om hur ofta eller hur vanligt förekommande används en kvalitativ frågeundersökning. I kvantitativ metod försöker forskaren hitta det konstanta medan i den kvalitativa metoden söker forskaren mönster.

En forskningsprocess är inte rak och entydig. Det innebär en mängd val, vilka skapar nya tolkningar. Det kan också innebära att syftet måste omformuleras och utkast måste skrivas om. Det kan också innebära att de syften och de tankar som finns i början av studien ofta leder fram i slutändan till något helt annat. Det som ändå är charmen är att forskning ger möjlighet till en upptäcksfärd som rör sig genom läsning, datainsamling, diskussioner, analys, skrivande, åter till läsning och omformulering. Det kan finnas en viss tillfredsställelse i att lära sig något om något nytt men även att andra kan ta del av det nya genom att läsa forskartexten. (Fejes och Thornberg, 2009)

I min studie behövdes till en början funderingar på metodansats. Jag funderade på hur de fenomen som jag ville undersöka skulle förstås och vilka frågor skulle ställas. Jag funderade också på hur min datainsamling och analys skulle gå till. Jag ville att elevernas upplevelser skulle vara i fokus och jag styrdes av fenomenologin mot att samla in kommunikativa data för att komma åt fenomenets essens. Valet blev då enkäter och intervjuer.

I mitt resonemang och slutledning använder jag en abduktiv ansats. Jag pendlar mellan deduktion och induktion eftersom jag varken förkastar empirisk fakta eller teoretiska föreställningar, utan kombinerar dessa i min analys. Båda ansatserna ger mig inspirationskälla för att upptäcka mönster som utvecklar min förståelse.

5.1 METODVAL

Eftersom jag var intresserad av att ta reda på om det fanns möjlighet att bli entreprenör och vara företagsam i ämnet svenska och om det i så fall underlättar läs och skrivinläringen så blev det naturligt att fokus blev riktad mot elever. Det var deras upplevelser jag ville få fram och vad som låg bakom dessa. Men jag behövde också ha pedagogers upplevelser och tankar kring undervisning och förhållningssätt att jämföra med. Dessutom ansåg jag det värdefullt att undersöka vad en verksam entreprenör gav för kriterier för hur en entreprenör skapas och verkar. Målet var att hitta mönster som skulle kunna svara upp mot mina frågeställningar.

För att kunna få svar på mina forskningsfrågor behövde jag ställa ett antal frågor till elever och pedagoger. Jag valde att använda mig av följande metodiska redskap: en enkät till elever,

en gruppintervju med elever, en enkät till pedagoger och en enkät till en entreprenör. Jag valde att använda enkät dels för att få svar av många elever snabbt för det var kort om tid. Och också för det underlättade både för mig och pedagogerna administrativt eftersom vi kunde använda Internet.

Enkät - elev

Elevenkäten utgjorde fyrtioen stycken påståenden där eleven skulle gradera varje påstående från *håller inte med* till *håller helt med* och en differens på fem enheter enligt följande:

	1	2	3	4	5	
Håller inte med	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	Håller helt med

Dessutom innehöll enkäten en öppen fråga där eleverna skulle beskriva sina egna drömmar om hur undervisning i svenska skulle kunna vara (bil.B).

Enkät - pedagog

Enkäten till verksamma pedagoger i skolan bestod av samma påståenden som eleverna besvarade fast utifrån pedagogens förhållningssätt. Dessutom fanns öppna frågor om entreprenörskap och företagsamt lärande. Enkäten till pedagogerna konstruerades så, att pedagogerna i lugn och ro skulle kunna använda Internet hemifrån för att besvara den (bil.B).

Enkät – entreprenör

Enkäten till entreprenören bestod av öppna frågor uteslutande om entreprenörskap och företagsamt lärande. Även den enkäten konstruerades så att den kunde besvaras med hjälp av Internet (bil.B).

Analysarbetet

Analysarbetet består i att jag gör kvalitativ analys. Jag undersöker systematiskt och jämför och arrangerar mitt datamaterial som enkäter, intervjutranskriptioner och minnesanteckningar för att på det sättet komma fram till ett resultat. Jag arbetar aktivt med mina data och organiserar och bryter ner den i enheter och på det sättet kodar den. Utifrån kodning kommer nya frågeställningar att få svar och jag gör synteser och söker efter mönster. Jag försöker att

använda hela mitt intellekt för att på ett så rättvist sätt representera de data jag fått fram. Jag försöker att förstå aktörernas sätt att se på saker och ting utan att ta deras perspektiv för givet eller tycka som de. Sedan försöker jag att kommunicera det utifrån syftet med min studie (Fejes & Thornberg, 2009. s.32).

Etiskt förhållningssätt

Jag försökte hela tiden tänka på ett etiskt förhållningssätt i processen, både när det gällde aktörerna och datahanteringen. Jag försökte vara tydlig både när det gällde förfrågan till alla involverade om deltagande. Missivbrev skickades ut (bil.A). Detta innehöll en redogörelse för studiens mål och användningsområde. Det som också blev viktigt var att i god tid informera när de olika aktiviteterna skulle äga rum och vilka som skulle delta. Jag meddelade till exempel klassen i god tid vilka jag valt ut till intervjuerna. All information till klassen förmedlades genom pedagogen.

Det jag bland annat fick ta ställning till var om pedagogen skulle närvara i klassrummet under ifyllandet av enkäten. Jag funderade på om hon genom sin medverkan skulle kunna påverka utfallet. Jag bestämde mig för att be henne inta en tillbakadragen roll, vilket hon gjorde när hon placerades sig längst bak i klassrummet under tiden eleverna fyllde i enkäterna.

Det jag också fick ta ställning till och som jag inte tänkt på var hur jag skulle agera om någon elev jag valt till intervju inte kunde delta. Pedagogen meddelade mig på e-post dagen innan intervjutillfället, att en elev jag valt ut var sjuk så då hann jag utse reserver till båda grupperna, något som jag hade med i beredskap. Detta visade sig behövas vid intervjutillfället.

Ett annat ställningstagande jag fick göra hörde ihop med att en förälder till en av eleverna hörde av sig. Jag fick e-post från föräldern som hade lite tankar och funderingar kring studien. Det hade jag inte förberett mig för men jag bestämde direkt med respekt för föräldern att inte resonera omkring det med pedagogen.

Jag gjorde väldigt tydligt klart för alla som svarade på enkäterna att det var endast jag som skulle ta del av svaren. Samma sak gällde med bandinspelningarna. Jag gjorde också klart att efter det att jag tagit del och transkriberat det jag bandat skulle bandet förstöras direkt, vilket

också gjordes. Om de som svarade visste vem eller vilka, som skulle komma att ta del av svaren, så skulle förmodligen svaren också vara ärligare.

5.2 URVAL

Den empiriska studien är gjord på en skola i södra Sverige. Skolan är belägen en bit ifrån centrum av en mellanstor stad i ett villakvarter. Skolan har undervisning för 180 elever i år 6 – 9. Varje årskurs har en matematik/naturkunskapspedagog, en svenska/samhällspedagog och en engelskapedagog som tillsammans med eleverna arbetar för trivsel och måluppfyllelse. All personal på skolan är behörig. Det finns också skolkurator, skolsköterska, vaktmästare, skolvärd, assistenter och dataansvarig på skolan. En pedagog har tagit eget initiativ till högskolestudier i ämnet entreprenörskap och företagsamt lärande och så smått börjat använda det i undervisningen. Rektor är positiv till en sådan utveckling men det finns ingen gemensam strategi på skolan för alla pedagoger. I målet för detta läsår står att skolan ska arbeta med projektet ”*Skolan och omvärlden*” och i det finns en vilja att arbeta företagsamt. Detta var avgörande för att valet föll på att studien skulle göras på denna skola.

I studien riktade jag mig mot 25 stycken elever, tre pedagoger och en entreprenör med mina tre olika enkäter. Utifrån elevenkäten gjordes även två gruppintervjuer med elever. Elevenkäten och intervjuerna gjordes med fokus mot den pedagogen som gått högskolekurser i entreprenörskap och företagsamt lärande och med de elever som pedagogen undervisar i svenska i år 6 på skolan. Enkäten till pedagoger ställdes till ovan nämnda pedagog och ytterligare två stycken som undervisar i svenska på skolan men som inte har någon relation med den klassen som var involverad i studien. Enkäten till entreprenör ställdes till en person som är verksam som en sådan i södra Sverige. Jag hade en avsikt med att skicka en enkät med frågeställningar till en entreprenör i arbetslivet. Tanken var att svaren på öppna frågorna runt entreprenörskap och företagsamt lärande skulle underlätta och klargöra beskrivande för mig vad som krävs och vilka egenskaper och miljöer som skapar entreprenörer. Vitsen var att svaren skulle underlätta och vara användbara och kunna hjälpa mig att skapa tillförlitlighet vid analysen av studien.

I arbetet som följdes efter insamling av enkäterna användes kodning (Fejes & Thornberg, 2009. s.41) för att urskilja två grupper till de kommande intervjuer. Svaren av de enskilda eleverna i de båda grupperna på utvalda påståenden i enkäten kodades också och utgjorde sedan underlag för frågor i intervjuerna. Elevenkäterna, pedagogenkäterna och enkät från entreprenören jämfördes också med varandra för att synliggöra mönster. Även aspekter som inte var förväntade och som förvånade, plockades upp för analys.

Bortfall

Det jag inte förberett mig på var om någon tillfrågad inte kunde delta vid det planerade tillfället som var tänkt för studien. Eftersom det bara fanns ett tillfälle inplanerat för att fylla i enkäten innebar det att det bara var 23 elever som besvarade enkäten. Två av elever ur klassen fick inte möjlighet att fylla i enkäten på grund av sjukdom.

5.3 GENOMFÖRANDE

Studien föregicks av att missivbrev (bil. A) skickades ut till alla inblandade för att de skulle kunna ta ställning till deltagande. Föräldrarna, eftersom eleverna var under femton år, fick sina hemskickade till sig av pedagogen via e-post. Eleverna fick under lektionstid sina av pedagogen, som gick igenom dem muntligt tillsammans med dem. Pedagogerna fick sina hemsända av mig, undersökaren via e-post. Entreprenören fick inget missivbrev utan fick endast en kort redogörelse för studien och en förfrågan om att delta genom e-post. Ingen tillfrågad tackade nej till att delta. Däremot tillstötte sjukdom, som gjorde att alla tillfrågade inte kunde delta.

Elevenkäten

Vid tillfället då enkäten skulle besvaras introducerade jag först med bildspel på tavlan gemensamt för alla elever hur förfarandet runt enkäten skulle gå till och vilket användningsområde den tjänade. Utifrån enkätsvaren skulle några elever väljas ut för djupintervjuer vid ett senare tillfälle. Sekretessen belystes också och att det bara var

undersökaren som skulle ta del av svaren. Alla elever fick fylla i enkäten samtidigt i klassrummet under lektionstid. De uppmanades att inte samtala med varandra under tiden, utan blev lovade en gemensam samtalsstund vid behov efter ifyllandet. Pedagogerna fanns med i klassrummet men antog en avvaktande roll och gick och satte sig längst ner i klassrummet en bit ifrån eleverna. Jag stod däremot till förfogande för eleverna och cirkulerade runt och fanns tillgänglig för att svara på elevers enskilda frågor och funderingar kring enkätfrågorna under ifyllandet. När det var klart samlades alla enkäter in av mig, undersökaren. Sammanlagt så användes en och en halv timma till detta.

Gruppintervjuer med elever

Utifrån svaren på elevenkäten delades enkäterna upp i grupper med hjälp av så kallad kodning som beskrivits tidigare. Svaren på de påståenden som gällde eget intresse av ämnet svenska och eget intresse när det gällde delaktighet av sin egen inläring belystes särskilt. Ur dessa grupper utkristalliserade sig två grupper. I ena gruppen fanns det tre elever som svarat flest *håller inte med* och i den andra gruppen fanns de tre elever som svarat flest *håller helt med* när det gäller synen på eget intresse av ämnet svenska och viljan av delaktighet av sitt eget lärande. De tre eleverna i varje grupp, valdes ut för att delta i en gruppintervju. De tre som var minst intresserade i en intervju och de tre med mer intresserade i en. Utfallet blev tre pojkar i första gruppen och tre flickor i andra gruppen. För enkelhetens skull kommer jag i fortsättning benämna dem som grupp 1 och grupp 2.

Som underlag för intervjun använde jag de påståenden och svaren i enkäten som handlade om ämnet svenska och det egna intresset och delaktighet för sitt eget lärande som de aktuella eleverna svarat. Dessa frågor behandlades djupare för att jag skulle kunna få elevernas uppfattning hur de tänker och vad det är som avgör varför det finns mindre eller mer intresse. Dessutom fanns intresse av mig att få reda på om dessa elever tycker att de får vara entreprenörer i klassrummet och också hur de vill att pedagogerna ska agera och hur undervisningen ska bedrivas i ämnet svenska. De två intervjuerna genomfördes i ett grupprum på skolan helt avskild från klassrummet under lektionstid. Pedagogerna beslutade vilken grupp som skulle börja bli intervjuade. Det tog ungefär två timmar fördelat på de båda intervjuerna. Tidsåtgången var den samma för var och en intervju. Jag bandade båda intervjuerna och transkriberade dem sedan till text. Vilken tidsåtgång som gick åt till det mättes aldrig men ett

antal timmar tog det att transkribera banden. Sedan användes även tid till att analysera den utskrivna texten och jämföra med de svaren som pedagogerna svarat i sina enkäter.

Pedagogenkäten

Enkäten utgick utifrån elevernas enkät och trettioåttal likvärdiga påståenden ställdes fast nu var pedagogens förhållningssätt i fokus. Arton stycken öppna frågor ställdes också för att förtydliga pedagogernas tankar om entreprenörskap och företagsamt lärande och om de använde sig av det förhållningssättet. Och också om det fanns mandat och möjlighet utifrån både skolans rektor och också kollegor att få utöva det. Valet att lägga till öppna frågor till enkäten gjorde jag för att inga intervjuer skulle genomföras med pedagogerna.

Enkäten skulle bilda underlag i undersökningen för att se om pedagogernas tankar och svar om undervisning överensstämde i jämförelse med vad eleverna upplevde och tänkte om skolan, pedagoger och lärmiljö. Jag använde mycket tid för att jämföra, försöka hitta mönster och identifiera både det som överensstämde men också det som skilde de båda gruppernas svar åt. Som underlag i det använde jag de svaren entreprenören svarat i sin enkät.

Entreprenörenkäten

Jag skickade enkäten med e-post till entreprenören som svarade med vändande post några dagar efteråt. Entreprenören fick tjugo frågor, endast öppna frågeställningar, uteslutande om och kring entreprenörskap och företagsamt lärande och vilka förutsättningar en människa behöver för att bli entreprenöriell. Jag fick en god bild genom svaren för vilka egenskaper en entreprenör bör ha och också vilka förutsättningar som krävs för att skapa dessa.

6. RESULTAT OCH ANALYS

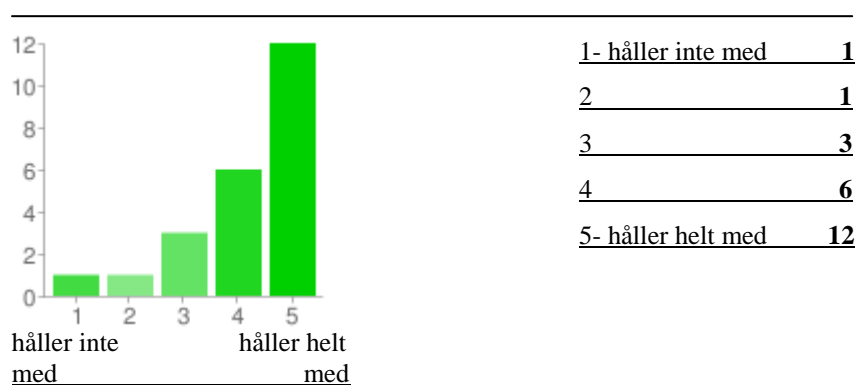
Resultatet och analysen har jag delat upp i två delar. Resultatet redovisas först och därefter följer analys av detta resultat.

6.1 Resultat

Nedan följer utdrag ur enkätsvaren både i löpande text och i tabellform.

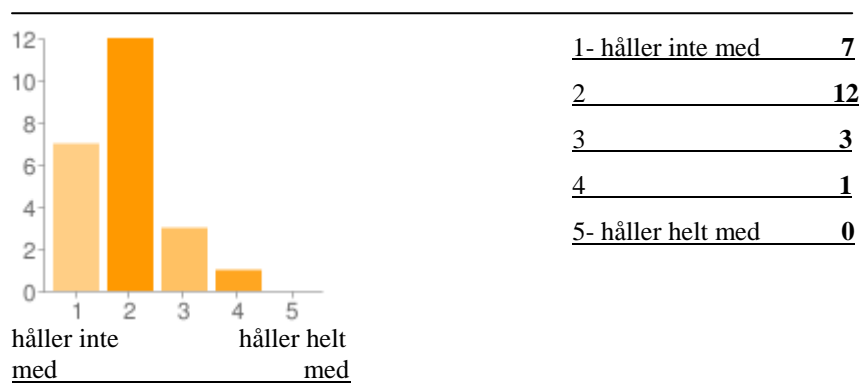
I enkäterna menar huvuddelen av eleverna att de vill ta ansvar för skolarbetet (se Tabell 1).

Tabell 1. Elevernas inställning till påståendet ”Jag vill ta ansvar för mitt skolarbete i svenska!”.



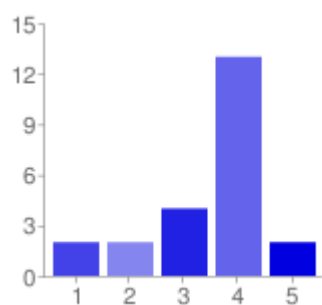
De allra flesta tycker inte att ämnet svenska är svårt (se Tabell 2).

Tabell 2. Elevernas inställning till påståendet ”Jag tycker att ämnet svenska är svårt!”.



Det visar sig också att eleverna tycker om ämnet svenska (se Tabell 3).

Tabell 3. Elevernas inställning till påståendet ”Jag tycker om ämnet svenska!”.

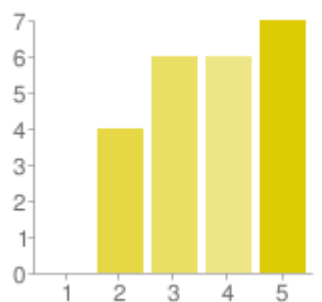


<u>1- håller inte med</u>	<u>2</u>
<u>2</u>	<u>2</u>
<u>3</u>	<u>4</u>
<u>4</u>	<u>13</u>
<u>5- håller helt med</u>	<u>2</u>

håller inte med håller helt med

Däremot varierar svaren om eleverna känner sig motiverade och vill lära sig. Många håller endast delvis med om det (se Tabell 4).

Tabell 4. Elevernas inställning till påståendet ”Jag känner mig motiverad i ämnet svenska. Jag vill lära mig!”.

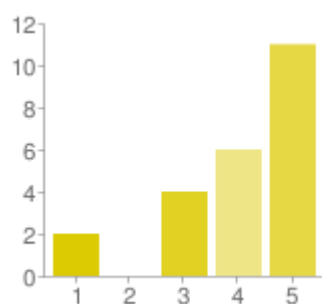


<u>1- håller inte med</u>	<u>0</u>
<u>2</u>	<u>4</u>
<u>3</u>	<u>6</u>
<u>4</u>	<u>6</u>
<u>5- håller helt med</u>	<u>7</u>

håller inte med håller helt med

Samma sak visar svaren angående upplevelsen av det stöd pedagogerna ger i skolarbetet i svenska (se Tabell 5).

Tabell 5. Elevernas inställning till påståendet ”Jag känner att jag får stöd i skolarbetet i svenska av min lärare!”.

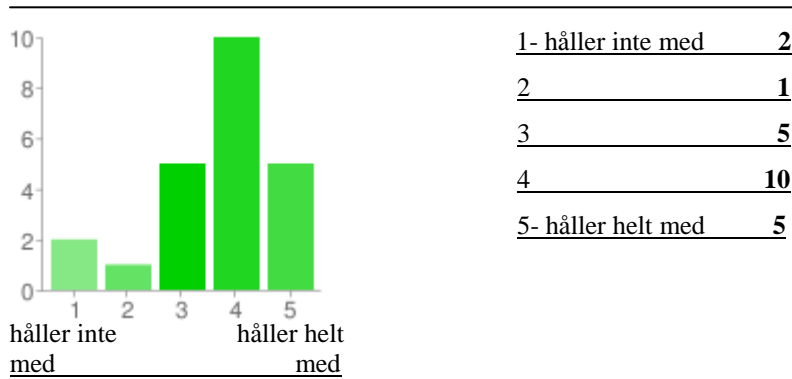


<u>1- håller inte med</u>	<u>2</u>
<u>2</u>	<u>0</u>
<u>3</u>	<u>4</u>
<u>4</u>	<u>6</u>
<u>5- håller helt med</u>	<u>11</u>

håller inte med håller helt med

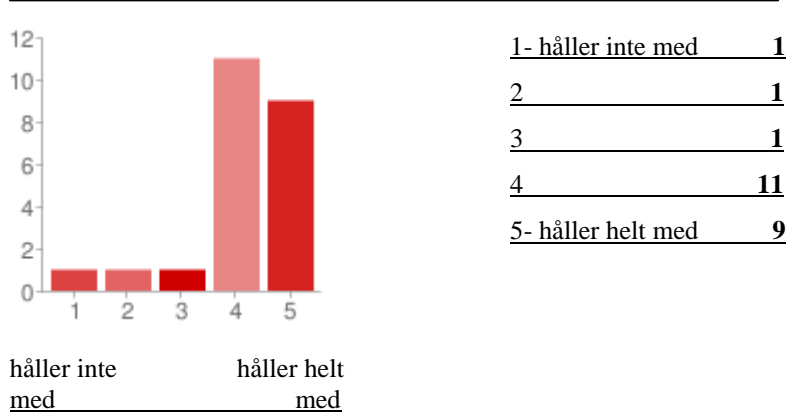
Svaren varierar också när det gäller elevernas känsla av att de bidrar till skolarbetet i svenska samt om de uppfattar sig vara någon att räkna med i skolarbetet (se Tabell 6).

Tabell 6. Elevernas inställning till påståendet ”Jag känner att jag bidrar till skolarbetet i svenska. Jag är någon att räkna med!”.



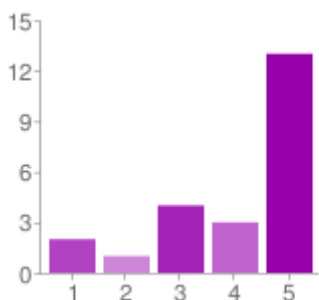
De flesta elever höll även med om att de fick ta ansvar för sitt skolarbete (se Tabell 7).

Tabell 7. Elevernas inställning till påståendet ”Jag får ta ansvar för min inläring i svenska!”.



De flesta svarar också att de gärna läser (se Tabell 8).

Tabell 8. Elevernas inställning till påståendet ”Jag läser gärna!”.

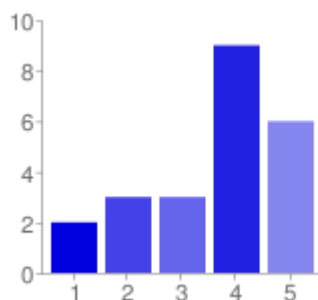


<u>1- håller inte med</u>	<u>2</u>
<u>2</u>	<u>1</u>
<u>3</u>	<u>4</u>
<u>4</u>	<u>3</u>
<u>5- håller helt med</u>	<u>13</u>

håller inte med håller helt med

Dessa svar skiljde sig från svaren på påståendet om att de gärna skriver, där svaren varierade mera (se Tabell 9).

Tabell 9. Elevernas inställning till påståendet ”Jag skriver gärna!”.



<u>1- håller inte med</u>	<u>2</u>
<u>2</u>	<u>3</u>
<u>3</u>	<u>3</u>
<u>4</u>	<u>9</u>
<u>5- håller helt med</u>	<u>6</u>

håller inte med håller helt med

Det går då att tolka att de flesta elever i klassen är motiverade till att läsa. Däremot är intresset för skrivandet varierande. Förmodligen är en del elever inte så motiverade. Detta tydliggörs i ovanstående utdrag ur enkäten.

Gruppintervjuer med eleverna

När jag redovisar intervjuerna så har jag redigerat varsamt i elevernas utsagor för att få texten mera läsbar. Utifrån svaren i enkäten fick jag bra underlag för att välja ut elever till de två intervjuerna. Grupp 1 bestod av pojkar som jag utifrån enkätsvaren tolkade inte hade så

stort intresse av ämnet svenska och tycker det är svårt. De tycker inte de har så stort stöd av pedagogen och tycker heller inte de bidrar med så mycket. De känner att de får prova sig fram och hitta lösningar för att klara uppgifter i undervisningen men de får inte komma med egna idéer. Pedagogerna lyssnar inte till deras förslag. De anser sig kunna misslyckas och menar att de både får och vill ta ansvar för inläring och skolarbete.

Grupp 2 bestod av flickor som enligt min tolkning tycker väldigt mycket om ämnet. De tycker det är lätt att läsa och skriva och de får stöd av pedagogerna. De tycker att de bidrar till skolarbetet och de får prova sig fram och hitta egna lösningar för att klara uppgifter i undervisningen. De får komma med egna idéer och pedagogerna lyssnar på deras förslag och de vill själva vara med och bestämma vad de ska lära sig. De menar precis som grupp 1 att de kan få misslyckas och både får och vill ta ansvar för sin egen inläring och skolarbete.

I intervjuerna framkommer en annan bild än den jag fick utifrån enkätsvaren främst då i grupp 2. Det finns anledning att fråga sig om detta går att förklara ur ett genusperspektiv, något som jag återkommer till, i ett resonemang i analysdelen.

Grupp 1 menar, att anledning till att de inte är motiverade till ämnet svenska har att göra med att det inte är så kul. Ämnen de ska läsa eller skriva om är inte så spännande och de får inte välja dessa ämnen själva. Eleverna håller med om att de gärna läser, men att skriva är långtråkigt och att de inte får använda datorn.

I: ... det tror jag också ni har skrivit allihopa att ni inte får välja om ni får skriva för hand eller på datorn!

Elev 1: Mmmm, det bestämmer hon

I: Har ni tillgång till datorer?

Elev 1: Nää!

Elev 2: Jo vi har tillgång men vi använder typ inte det!

I: Ni använder inte det?

Elev 2: Vi får inte!

I: Har ni bett om att få göra det?

Elev 2: Ja!

I: Ni har frågat?

Elev 2: Ja!

I: Och då säger hon nej?

Elev 1: Nä, vi kan inte ha er däruppe!

I grupp 2 anser eleverna, att de tror att anledningen till att de är så motiverade är att de har så lätt för svenska ämnet.

Elev 1: Alltså jag har rätt lätt med svenskan så jag vet inte om det är ... jag tycker kanske därför ... jag tycker det är lite roligare och så.

I: ... Du säger du har lätt för svenskan. Jämfört med vadå? Är det något annat ämne som du tycker är svårare då, eller?

Elev 2: Mmmm ... nä inte jämförelse med nå't ... men alltså liksom ... jag har alltid haft enklare för just svenska liksom.

När det gäller stöd ifrån pedagogen så menar grupp 1 att de inte har det. De resonerar om att det stöd de önskar är beröm från pedagogen.

I: Men, jag tänker vad är det för stöd ni vill ha av XXX?

Elev 1: Åh det var bra jobbat ... fantastiskt bra ... typ så!

Elev 3: Mmmm ... ge mer komplimanger!

I: Ger hon inte er beröm?

Elev 3: Nä, inte mycket.

Elev 1: Hon ger hela klassen beröm ...

Elev 2: Mmmmm

Elev 1: Jaaa ... bra jobbat 6 B ... utan några av er som ... så! Hon säger alltid så ... då känner liksom man jaha ... hon menar säkert mig.

I: Ja ... så ni menar att hon säger inte det direkt typ ... Bra XXX ...eller så?

Elev 1: Nej!

Elev 2: Det är bättre hon säger till vem. Om man vet att man inte jobbat så bra, så man kan förbättra sig och så.

Grupp 2 resonerar överraskande. Fast de fyllt i enkäten att de får stöd och har valfrihet att välja och hitta lösningar, så stämmer det inte överens med vad de säger i intervjun.

Elev 2: Alltså jag tycker oftast ... det går inte att tro att svenskundervisningen...vi har inte riktigt haft den möjligheten att välja utan det har varit mer bestämda saker ... kanske inte behövt stöd heller. Lektionerna har inte varit riktigt så som frågorna. Jag vet inte riktigt hur jag ska förklara men ... !

I: Som mina påståenden ställdes menar du?

Elev 2: Jaa, typ vi har inte riktigt fått ... vi skulle vara delaktiga och få vara med och bestämma och så ... men nu har vi inte kunnat bestämma någonting för att vi har liksom haft bestämda arbeten att jobba med och då har vi inte haft chans och bestämma så mycket.

Elev 1: Ja men alltså om ... när det är så här bestämt då ... eller det är som hon har bestämt arbetet då .. då vet hon vad det handlar om och så ... och då får XXX enklare att hjälpa en och så om man behöver hjälp med någonting.

Elev 3: Men nu så är det så ... att man får hela tiden bestämda områden... att nu ska ni jobba med detta och detta ... eller om tre veckor kommer vi börja med ett nytt område. Och innan alltså när man var mindre fick man typ så här en sagobok och nu ska ni skriva i era sagoböcker. Ni kan skriva en berättelse alltså vad som helst och det första ordet skulle vara Elsa eller ...så här Harry... och skulle man kunna gå tillbaka i sin sagobok och titta vad man skrivit för slags berättelse liksom.

Elev 2: Vi har inte riktigt sådana uppgifter som man ska klara lösningen och så

Elev 1: Nää, vi har inte haft så mycket lösningsuppgifter. Bara fått svara på frågor och sådana saker.

När det gäller ansvar och viljan att ta ansvar för sitt eget lärande visade enkäterna att de finns möjlighet till detta. Men i intervjuerna visar sig något annat. Grupp 1 svarar att de gärna önskade arbeta i grupp men sällan fick det.

Elev 3: Mmmm ... det är ju ens framtid och så.

Elev 2: Typ om vi får läxa och så får vi välja och ta hem den eller skriva den i skolan.

I: Ja , och det tar ni ansvar för och så. Det är helt okey.

Elev 2: Ja, om man jobbar bra på lektionerna så får man ju ingen läxa ibland.

I: Men hur tror ni att det syns, alltså om jag skulle komma in i klassen då som jag har gjort nu. Hur ser jag att ni tar eget ansvar?

Elev 3: Pratar inte jättemycket och så.

Elev 2: Det hade varit roligt om vi få tillfälle och jobba i grupp.

Elev 1: Ja, XXX vill aldrig det. XXX är helt emot det nästan.

Elev 2: Och man får inte välja vilka man ska jobba med. Om man ska jobba ska man typ jobba med dem man sitter. Om man jobbar med nå'n kompis så kan det bli bättre samarbete.

Elev 1: Ja, det tycker jag med ... än när man inte jobbar.

I: Ja, ni skulle hellre vilja jobba i grupp än jobba enskilt?

Elev 1: Ja det tycker jag alltid

I: Varför tror ni inte ni får det då?

Elev 3: För det är viktigt att jobba själv också

Elev 2: Mmmm ...!

Elev 1: Men det är inte lika roligt!

I grupp 2 svarar de däremot att de tar ansvar för skolarbetet och beskriver hur de gör, när det väl förstod frågeställningen:

I: Hur ser jag det att ni tar ansvar för er egen inläring i klassen? Kan ni beskriva det? Hur går det till på lektionerna?

Elev 2: Ehhhe?

I: Hur syns det?

Elev 3: Alltså, om man t ex. ska skriva någonting eller som vi gör nu ska skriva berättelse så sitter man tyst och ägnar sig åt sin berättelse så man kommer någon vart. Och man hittar egen fakta så man kanske inte ställer sig upp liksom bara och skriker rakt ut, utan man ägnar sig åt sitt eget arbete.

I: Jobbar på enskilt?

Elev 3: Ja precis!

Elev 1: Ja, själv!

Elev 2: Visar att man kan jobba och vill det och inte bara pratar.

Elev 3: Mmmm!

Elev 1: Då märker ju XXX det också... så här ... XXX ser att man jobbar bra ... och så.

När grupperna till sist ska redogöra för hur de önskar svenskalektionerna skulle vara, så skiljer sig grupperna markant åt. Grupp 1 föreslår olika aktiviteter som ska ersätta svenskan: med ämnen som gymnastik eller datorskrivning. De återkommer ofta i intervjun till att de tycker att svenskalektionerna är för långa. De vill korta ner tiden. Eleverna förstår att de behöver ämnet, fast egentligen bara till att lära sig stava och skriva sitt namn.

I: Vad är vitsen med att skriva egentligen. Varför ska ni lära er det?

Elev 1: Ja, när man är vuxen skriver man ju bara på dator. Man behöver bara skriva sitt namn på papper oftast

I: Mmmm!

Elev 1: Det är jätte onödigt!

Elev 3: Då kunde man ta datorlektioner och sån't..

Elev1: Det har inte vi.

Elev 3: Nä vi har inte det ännu!

I: Jaha, det kommer högre upp i klasserna då?

Elev 3: Mmmm!

Elev 2: Vi har inte varje år. Vi brukar bara ha vartannat!

Grupp 2 föreslår istället aktiviteter som skulle kunna utveckla svenskaämnet så, att eleverna får valfrihet att välja vad de vill. På så sätt utmanar ämnet mer och större engagemang går att skapa från eleverna. De säger inte någon gång att de vill ersätta svenskalektionerna med något annat utan istället föreslår de hur de kan göras annorlunda.

Elev 1: Jag gillar inte jättemycket att skriva citat och så. Det hade varit roligare om man fick göra det med sin egen bok. Och så vill jag då skriva berättelser eller så 'nt!

Elev 2: Jag skulle också vilja göra sådana saker!

I: Hur skulle ni göra för att ni skulle få vara med och bestämma och göra detta?

Elev 3: Man kanske inte har ... Jag hade velat be ... Jag vill gärna ha en lektion där man får skriva vilken berättelse man vill, typ fantasy eller så. Det är jättemånga kanske i klassen som vill skriva en egen ... helt egen berättelse ... eller så ... du kan väl skriva en dramaberättelse...någon kan väl skriva en thrillerberättelse, någon kan väl skriva en fantasy berättelse och så är det kanske bra att hon säger: Den här gången ska vi jobba med vårt arbete och då får vi skriva vilka berättelser vi vill. Och så får man rätta den här och då blir det ändå lite så här att man måste rätta den själv. Man skriver liksom själv och då engagerar man sig mer och typ om man kan skriva om motorcross eller hundar. Och då skulle det bli mycket bättre om man bara fick skriva helt egen berättelse.

I: Ja, men hur tror ni att ni skulle få till det?

Elev 1: Man kan kanske ta en svenskalektion i veckan och ...

Elev 2: Skriva ...

Elev 1: Och berätta eller typ välja. Klassen får välja utav de sakerna de gör i olika som de skulle vilja. Fast sen får XXX liksom ansvara för att det blir någonting man lär sig.

Elev 3: Jaaa!

Elev 2: Jaaa, mmmm!

Elev 1: Så det inte blir något fånigt liksom ...

Elev 3: Att hon tar några förslag som hon tycker är rätt bra ...

Elev 1: Mmmm, seriösa så ...

Pedagogernas enkät

I enkäterna med pedagoger skiljer det sig inte så mycket mellan svaren. Skillnader finns egentligen bara i svaren om entreprenörskap och företagsamt lärande. Det beror förmodligen då på vem som har utbildning i det. Pedagogen med utbildning i entreprenörskap hade ord för hur dessa elever skapas och hur det påverkar inläringen hos eleverna. Dessutom kunde denna pedagog mer beskrivande redogöra för vilken skolmiljö och pedagogroll som behövs för att skapa entreprenöriella och företagsamma elever. Dessutom svarade samma pedagog att den själv är företagsam och entreprenöriell, medan de andra två pedagogerna var lite mer tveksamma till det påståendet.

I svaren från pedagogerna synliggörs både likheter och skillnader med det som eleverna upplever. Pedagogerna håller med om att eleverna inte får välja om de ska arbeta enskilt eller i grupp. Däremot tycker de att de låter eleverna komma med egna lösningsförslag och låter eleven vara med och bestämma. De tycker även, till skillnad från eleverna, att de tar hänsyn

och lyssnar på elevens förslag. Men en pedagog svarar sig inte tro att eleverna kan planera sina arbeten själva och eleverna får därför inte välja skolmaterial eller i vilken lokal de ska ha sin undervisning. Pedagogerna är överens om att de tror, att alla elever är nöjda. Till skillnad från vad eleverna själva uttalar, så tror pedagogerna att de tycker om ämnet svenska. Pedagogerna menar också att de tror att eleverna känner sig motiverade och vill lära sig ämnet, något som en del elever inte tycks göra. Pedagogerna svarar, precis som eleverna, att dessa inte arbetar med datorn. De är medvetna om problematiken, att de flesta elever kan läsa, men att en del har svårare med att skriva.

Enkät till entreprenören

Entreprenören menar att entreprenörens egenskaper är att vara aktiv, pådrivande, kreativ och arbetsam. En entreprenör är arbetsam, envis, tålig, kreativ och förverkligande. Lust att förverkliga idéer och driva sig själv är det som påverkar om någon ska bli entreprenör. Skillnaden mellan entreprenöriell och entreprenör förtydligas: att vara entreprenöriell är att vilja skapa och att vara entreprenör är att vilja genomföra. Tipsen entreprenören ger till skolan för att skapa entreprenörer är att ge lov till att misslyckas utan att det är fel. Dessutom gäller det att stötta och hjälpa till med kontakter och inte ha för många regler i systemet. Det ska vara okey att bryta mönster. Om skolan inte kan skapa entreprenörer krävs en annan skolplan. Elever måste få prova i verkliga livet, för den största vinsten med att skapa entreprenörer ligger i att skapa mera arbeten och frihet för människan.

6.2 Analys

Den övergripande aspekten i det jag får fram av det empiriska materialet är att motivation behövs. Det är avgörande för om det ska bli något lärande eller inte. De elever som redan kan, har hög självkänsla och är intresserade av ämnet svenska har nytta av entreprenörsskap och företagsamt lärande. De ser möjligheter och de har de egenskaper som är förutsättning,

dvs.intresse och motivation. De ger många förslag på och har idéer om hur de vill utveckla svenskan så att större engagemang från elever skulle kunna skapas.

De elever som har sämre självkänsla och tycker ämnet svenska är tråkigt tror inte att de kan påverka. De har inte så stor nytta av entreprenörskap och företagsamt lärande för de ser ändå inte möjligheter. De vill helst ersätta svenskan, i alla fall delar av den med andra ämnen. De tror inte på att förändra lektionerna för att lösa problemet utan de menar att lösningen finns i färre svenskalektioner.

Pedagogernas uppfattningar att de flesta elever tycker om ämnet och känner sig motiverade var felaktig. Samma sak att eleverna verkar nöjda med val av material och miljö visade sig inte heller stämma. Däremot stämde uppfattningen att de inte fick använda datorn i undervisningen och att det fanns en skillnad hur bra eleverna kunde läsa och skriva. Pedagogers uppfattning att de tar hänsyn till och lyssnar på elevernas förslag och låter eleverna komma med egna lösningsförslag stämde inte heller med elevernas upplevelser. Jag tolkade eleverna som att de bara fick välja inom den ramen som pedagogen förutbestämt. Lite likt som skendemokrati. En pedagog trodde inte eleverna kunde planera sina arbeten själva och inte heller välja skolmaterial och böcker. Det tolkar jag också som skendemokrati för pedagogen har uppfattning om sig själv att den tar hänsyn och lyssnar på elevernas förslag, men då blir det bara omkring det material och planering pedagogen själv bestämt.

Utifrån kriterierna som beskrivs för hur en entreprenör skapas ser jag inte att entreprenörskap och företagsamt lärande blir verktyget för att underlätta inläring i den här klassen. Undervisningen präglas av för mycket regler och det verkar svårt att få vara den som får bryta mönster (Skolverket, 2010). Motivationsfaktorn saknas för dem som har det lite svårare med ämnet. Eleverna i båda intervjuerna uppvisar de egenskaper som krävs för att vara entreprenöriella, men de får inte förverkliga och driva sina egna idéer och i och med det försvinner lusten. Det är kanske inte så avgörande för dem som tycker ämnet är lätt, men jag tror att det är helt avgörande för dem som har det svårare. De får inte komma budskapet till mötes som Røe Ødegård (2003) menar är så viktigt. Enligt min tolkning är det känslan att eleven kan som ger motivation och driver eleven i ämnet.

Utifrån enkäterna och intervjuerna får jag en uppfattning att pedagogen är benägen att ge mest respons i alla delar till de elever som redan kan och är intresserade. Samma sak gjorde jag själv som intervjuare i intervjutillfällena. Jag använde mycket mer språk och förtydliganden till grupp 2 än till grupp 1. Dessutom avslutar jag och förklarar och redogör till grupp 2 vad målet med intervjuerna är. Det gör jag inte till grupp 1. Det kan bero på att jag intervjuar grupp 2 sist och inte tänkte på det för grupp 1. Men det kan också bero på mina, inte då medvetna, förutfattade meningar om de elever som har intresse, kontra de som inte har det. Det går att fundera på vilka elever som får respons i undervisningen.

Det går att tolka utifrån gruppintervjuerna med bara pojkar i en grupp och flickor i en grupp i undersökningen, att problematiken kring respons och entreprenörskap är avhängt kön. Om jag använder mig av ett par genusglasögon kanske det framträder att det också är könet på barnet/eleven som avgör vilken respons som ges. Jag borde kanske använt mig av ett genusperspektiv för att undersöka pojkarnas motstånd till tron på att kunna förändra och se möjligheter i ämnet svenska. Det är inget jag använde i den här studien.

7. DISKUSSION OCH SLUTORD

Valet av ämne för denna studie verkar ligga rätt i tiden. Många övergripande diskussioner nationellt synliggör en frustration kring hur elevers kunskaper i ämnet svenska försämras. I dessa diskussioner framkommer röster som förordar ett annat perspektiv på undervisning och önskar att en förändring sker. Den stora utmaningen är både utbildningspolitiskt och verksamhetsmässigt, hur skolans personal ska hantera det faktum att elever besitter olika förutsättningar, erfarenheter, kunskaper och behov (SOU, 1999:63). I arbetet med de utbildningspolitiska intentionerna om en skola för alla skulle pedagoger kunna använda entreprenörskap och företagsamt lärande som ett värdefullt verktyg i undervisningen.

Pedagogens agerande

Det som kommer fram i studien är pedagogens förhållningssätt och vilja till flexibilitet. Eleverna upplevde inte mycket tillfällen där de kunde få valmöjligheter i undervisningen. Om man ska använda sig av entreprenörskap och företagsamt lärande är detta enligt mig en av utgångspunkterna. Det blir också väsentligt att alltid ha ett öppet sinne till elevernas egna

lärandeaktiviteter. ”De må känna att det som de (ännu) inte har i huvudet kan de ha i hjälpmedlen” (Strandberg, sid.84). Det är inte bara görandet och tänkandet som ska uppmuntras utan barnen måste få chans till att förstå att tänkandet är en aktivitet för att komma på andra lösningar och utnyttja de hjälpmedel som finns. Pedagogerna borde känna att elevernas olikheter kunde blivit en resurs och att respekt skulle skapats för kontraster och motsägelser (Nordenfalk, 2004). Eleverna visade på många kreativa lösningar och pedagogerna borde ha sett dessa och använt dem i undervisningen istället för att avvisa dem, såvida det var motiverade elever hon ville skapa.

Det är viktigt att veta att sociala processer regleras av kontrollmekanismer såsom makt. Viktigt är då att pedagogerna skapar sociala processer där självkontrollerande mekanismer uppstår i gruppen och utifrån gruppens behov. Detta skulle jag själv vilja benämna frihet under ansvar (Blossin, 2003. sid. 24f). Pedagogerna borde i högre grad låta eleverna få vara med och ta ansvar för saker och ting, på deras eget sätt och inte utgå ifrån att de inte klarar av det. Jag tänker främst då på planering av skolarbetet som säkert hade haft stor motivationsfaktor för dem som inte tyckte ämnet var så roligt ifall det hade genomförts. Friheten att välja vad man gör och vill lära tangerar också den kreativa förmågan i hjärnan. Alltför starkt kunskapstryck hindrar uppkomsten av idéer. Hjärnbarken utövar då ett tryck på hjärnstammen som hämmar strömmen av kaotiska signaler uppåt i hjärnan och därmed uppkomsten av nya idéer. Har barn friheten att bestämma den kunskap de vill ha, och göra med den vad de vill, så stärks den kreativa förmågan. Hjärnforskningen visar också att alltför mycket ordning i skolan hindrar kreativiteten. Pedagogerna ska vara regissörer som hjälper barnen finna sin väg. Barn ska inte utbildas till pedagogernas kunskapslavar (Bergström, 2010 s.46). Jag tänker på att pedagogerna behöver mycket mod att våga låta elever prova nya vägar men också mod att stå till svars för de här valen inför föräldrar, kollegor och rektor.

Jag anser pedagogerna är modiga som vill bli synade av någon så här. Vi diskuterade det här i ett tidigt skede av studien och då påpekade hon att jag kanske kommer att synliggöra sådant hon inte vill se. De kan tyckas att jag synliggör pedagogens misslyckande och då blir det trösterikt att läsa ”Genom att beskriva pedagogiska skeenden berättar vi inte (endast) hur det har varit, men vi deltar samtidigt i historiska berättelser om oss själva och de andra i nuet, samt i berättelser om den framtid som vi önskar skapa” (Von Wright, 2003. s.214). Av misslyckanden kan pedagogerna lära att bli bättre och bättre om de bara har mod att analysera och se sina egna tillkortakommanden. Misslyckanden blir istället till nya erfarenheter. Det går

att tänka att pedagogen är i den proximala utvecklingszonen (Strandberg, 2006. s. 133ff). Med den utgångspunkten kan en förändring ske. ”Ju mer medvetna vi är i vår yrkesroll och i detta vårt etiska tänkande, desto mer vågar vi vara de personligheter vi är, utan att oroas för att vi därigenom förlorar pondus eller går utanför ramen för yrkesrollen” (Gren 2007. s.211). Det är av medvetenheten som vi får chanser och möjligheter att ta ställning och utvecklas, tror jag. ”När vi vågar växa och utvecklas som människor, kommer det såväl oss själva som de vi möter till godo” (Carlander & Carlander, 2004. s.157). Jag ska inte bara våga se mina misslyckanden och ta itu med dem, för min egen skull. Gör jag det får andra också nytta av det.

Tid

Förändring tar tid och processer måste få ta tid. När pedagoger har viljan och förändrar förhållningssätt till entreprenörskap och företagsamt lärande sker inte förändring över en natt. Det handlar mycket om vilken organisationskultur som råder på skolan. ”...Organisationskultur kan definieras som ett mönster av grundläggande förhållanden som utvecklas i en grupp allt eftersom gruppen lär sig att bemästra problemen med yttre och inre anpassning. Om detta mönster ska kunna överföras till nya organisationsmedlemmar som en vägvisare för att förstå, tänka och erfara i förhållande till inre och yttre händelser, bör mönstret vara så stabilt som möjligt över tid” (Egerbladh & Tiller, s.61f). Det innebär att arbetslag eller enskilda pedagoger måste hålla på med en sak, ett förhållningssätt eller vad det månne vara under en längre tid, för att få något resultat. Eftersom pedagogerna i den här skolan är i startgrupparna för att få igång en process om förändrat förhållningssätt, går det inte att tänka att entreprenörskap och företagsamhet redan genomsyrar verksamheten. Det tar tid för att hitta en samsyn på skolan.

Det som också krävs för att en samsyn ska bli verklighet är en rektor som sanktionerar och ger mandat till ett förändrat förhållningssätt. Processen bör starta med den utgångspunkten. Rektor bör veta målet för den förändrade processen och vägleda medarbetarna dit. Hur rektor agerar speglar sedan vilken förutsättning barn/elever får till utveckling. Rektors agerande bildar modell för pedagogens kontakt med eleverna (Ekholm, Blossing, Kåräng, Lindvall, Scherp, 2000. s.93).

Val av urvalsgrupp

När det gäller urvalet funderar jag på valet för min studie. Jag hade kunskap innan studien började om att det bara var den utvalda pedagogen på skolan som hade gått utbildning i ämnet och som hade kunskap om entreprenörskap och företagsamt lärande. Jag visste också att eleverna bara varit utsatta för det förhållningssättet under en kort tid, den senaste terminen, och hade förmodligen ännu ingen insyn i vad det innebär för dem.

Min tanke var att ställa så många frågor av varierande art kring entreprenöriella egenskaper att jag kunde få fram om eleverna uppfattade sig som entreprenörer oavsett om de visste vad det var för något. Samma sak tänkte jag när jag ställde frågorna till pedagogerna. Jag ville med de frågeställningarna få fram om de tillät att entreprenörer skapades i klassen. Utifrån utfallet går det att tolka att eleverna hade svårt att skilja på hur de ville att det skulle vara och hur det verkligen var i undervisningen. Båda intervjugrupperna visade att de svarat i enkäten på ett sätt och i intervjun på ett annat sätt, vilket överraskade mig lite. Skillnaden kan bero på att de inte förstod frågeställningarna i enkäten utan fick förståelse först när vi resonerade om dem i intervjun. Fler aspekter lyftes då upp av gruppen tillsammans och det kanske gjorde frågeställningen tydligare. Fler pedagogiska dörrar öppnades nog i och med det för eleverna (Strandberg, 2006).

Frågan jag ställer mig är om jag hade fått ett annat utfall om urvalsgruppen hade haft mer entreprenöriella erfarenheter och hade använt sig av entreprenörskap och företagsamt lärande under en längre tid. För jag sticker inte under stol med att jag blev en aning besviken på utfallet. Jag trodde att entreprenörskap och företagsamt lärande skulle vara en framkomlig väg för barn/elever som har det lite svårare i skolan.

Jag ser det ändå inte som ett misslyckande utan som en utveckling. Vad är framgång och vad är misslyckande? Alla vet det intuitivt men det är näst intill omöjligt att ge ett allmängiltigt svar (Jenner, 2004). Skillnaden ligger i och är beroende av vilken självförtroende människan besitter. Om jag har ett starkt självförtroende tvivlar jag inte på mig själv, inte ens efter misslyckande. Om jag har ett svagt självförtroende tror jag inte ens på mig själv efter framgångar (a.a., s.58). Jag ger i alla fall inte upp om att försöka hitta verktyg för de

barn/elever som har det svårt i den skola som vi har idag. Det är bara att fortsätta att förundras och reflektera över det som går att förundras över.

Tillförlitlighet/ rigorösitet

Eftersom varje kvalitativ forskning är unik kräver det stort omdöme och kreativitet av den som utför den. Den mänskliga faktorn utgör både en styrka och en svaghet. Styrkan ligger främst i att tillåta mänskliga insikter och erfarenheter att bli till ny förståelse och sätt att se på världen. Svagheten är att forskningen är så starkt beroende av undersökarens färdigheter, utbildning, intellekt, självdisciplin och kreativitet. Det centrala redskapet i forskningen är undersökaren och då blir resultatets kvalitet avhängt undersökarens som människa (Fejes & Thornberg, 2009. s.32).

Kvalitén på den här studien handlar om vilken noggrannhet och systematik jag använt mig av under processen och hur trovärdiga och tillförlitliga mina resultat blir utifrån det. Det kräver också att jag har använt både kritisk och kreativ analys som är väl grundad i teorin och den data jag fått fram (Fejes & Thornberg, 2009. s.219)

Kvalitetskriterier för såväl forskningsprocesser som dess resultat är trovärdighet, originalitet, resonans och användbarhet. Jag anser att jag i min process lyckats väl i alla delar. Jag har stärkt trovärdigheten med väl underbyggd teori som täcker min empiriska studie. Jag menar att jag utmanat befintliga idéer i ämnet när det gäller begrepp och praktiker. Min resonans känns som både begriplig och vettig för dem som deltagit i studien. Och jag ser också användbarheten av min studie och att den kan bidra med nya kunskaper till skolan (Fejes & Thornberg, 2009. s.58). Det kan inte undgå någon som läser studien att motivation är en framgångsfaktor för skolan idag.

Slutord

Sammanfattningsvis blir det tydligt hur viktig pedagogen är för elever i skolan. Inte då som den som ska lära ut och vara allfixaren som jag tagit upp tidigare, utan den som ska visa vägen, visa på alternativen och överlåta åt eleven att själv få ta ställning och göra val. Jag har en klar uppfattning om att det inte är metoderna som är saliggörande utan relationerna som

blir avgörande om motiverade entreprenörer skapas i ämnet svenska. Det krävs ett levande möte som grundar sig på ett erkännande av alla deltagare. Pedagoger bör använda ett relationellt perspektiv (Von Wright, 2003).

Det går inte att dra definitiva och generella slutsatser utifrån min studie eftersom omfånget på den inte varit så stort. Men jag är inte ensam om att konstatera att förhållningssätt har större betydelse vid inläring än metod. Damber (2010) har i sin studie kommit fram till samma slutsats, visserligen utifrån andra kriterier på dem som deltagit i hennes studie, men fokus i studien var den samma som i min, nämligen hur inläring påverkas. Utifrån detta menar jag att mitt slutresultat ändå bör beaktas. Min bild är om olika forskningsresultat inom detta område når ut till yrkesverksamma lärare ökar möjligheten till vidare och djupare utveckling av våra kunskaper om metoder för god läs- och skrivinläring.

Det går att förundras över att jag inte hittade i Liber så mycket tidigare forskning med fokus på elevers erfarenheter av entreprenörskap i skolan. Jag konstaterar att det inte finns skrivit så mycket om läs- och skriv inläring heller. Däremot fann jag ganska många texter som handlar om elevers läs- och skrivsvårigheter. Det tycker jag ger helt fel signaler, och vi måste börja tänka i nya banor om vi vill skapa det livslånga lärandet för alla barn.

Spaningar in i framtiden

Vikten av att ha roligt tycker jag att jag ofta tänker på. Inte då att det alltid måste vara kul, men lustfyllt. Om jag kan få ett lustfyllt klimat tror jag också att jag kan få gruppmedlemmar att göra tråkiga saker som behövs för att uppnå det lustfyllda. Jag tror att denna ledaregenskap torde vara en av de viktigaste i företagsamt lärande.

Något som bör lyftas till diskussion är vad vi pedagoger blir motiverade av i undervisningen. Det behövs även en diskussion om det som i undervisningen blir motiverande för pedagoger, om det kommer alla barn/elever till del. Det går att fundera kring vilka elever är det som gynnas mest av en motiverad pedagog. Om inte alla elever får del av det, går det att uppfylla skolans uppdrag och upprätthålla en skola för alla. Jag tycker detta blir en jämställdhetsfråga. Måste inte pedagoger möta alla barn/elever så att de blir motiverade och intresserade och inte möta dem så att de vill välja bort ämnet. Att ha bra läs och skrivförmåga behövs och är en förutsättning i det livslånga lärandet. Det borde alla barn/elever ha rätt till. Och om vi ska

använda entreprenöriellt och företagsamt lärande kanske det kräver olika strategier och lärande, som svarar på barn/elevs motivation och intresse mycket mer än att pedagoger använder sig av metoder där alla barn/elever ska involveras.

Framgång når jag också genom att leda barn/elever i en övertygande roll och ge möjligheter för dem att i dialog få till lärande och kunskaper. Det gäller att vara en pedagog som använder sig av ett förhållningssätt så egenskaper som kreativitet, självkänsla, inlevelse- och kommunikationsförmåga stärks hos barn/elever. Det är barnen och deras framtid som är det viktigaste. De *är* framtidens brukare och utvecklare i vårt samhälle. Pedagoger ska använda de tre nycklar till optimalt ledarskap, som framhålls: strategiskt tänkande och handlande, kommunikativt förhållningssätt och personlig mognad (Lind Nilsson & Gustavsson, 2006. s.118ff). Det blir viktiga aspekter i rollen som entreprenöriell pedagog i gärningen att utbilda nya entreprenörer i ett företagsamt lärande oavsett vilket ämne jag undervisar i.

Vidare forskningsförslag

Jag avslutar med nya spännande studier om hjärnan som visar att bemötande antingen hjälper barn i utveckling eller försvårar för dem. Miljön inverkar positivt eller negativt på elevs växande hjärna. Hur hjärnan utvecklas och skolan organiseras hör ihop. Den pedagogiska miljön, den sociala miljön och förståelsen för barns utveckling avgör tillsammans hur det går för eleven. Hjärnan har behov av interaktion med sin miljö för att utvecklas. Vi måste ta tillbaka den holistiska synen och öka förståelsen för behovet av en miljö som både tillgodoser de psykosociala känslomässiga och de kognitiva behoven för våra elever (Bohman Brozin, 2010. s.42). Frågan blir då hur vi skapar entreprenörer utifrån de behoven. Det finns anledning att komma tillbaka till vidare studier kring det.

Med varje människa sätts
någonting nytt till världen
Någonting speciellt och egenartat
som inte funnits förut

Martin Buber

För att i sanning kunna hjälpa en annan,
måste jag förstå mer än han,
men först och främst dock förstå det han förstår.
Så länge jag inte gör det,
hjälp det honom alls inte,
att jag förstår mer

Søren Kierkegaard

REFERENSER

Andersson, Curt (2000). *Kunskapssyn och lärande – i samhälle och arbetsliv*. Lund: Studentlitteratur.

Assarson, Inger (2009). Specialpedagogik i spänningsfältet mellan mångfald och normalisering. *Kritisk utbildningstidskrift, nr 136 (4/2009)*, 62-71.

Aspelin, Jonas (2005). *Den mellanmännsliga vägen*. Stockholm: Symposion.

Ballard, Keith. (1999). *Studies in Inclusive Education: International Voices on Disability and Justice*. Falmer Press.

Berglund, Karin, Holmgren, Carina (2007). *Entreprenörskap och skolan – Vad berättar lärare att de gör när de gör entreprenörskap i skolan?* Forum för småföretagarforskning: ISBN 91-89301-21-8.

Bergström, Matti (2010). Kreativt kaos. *Pedagogiska magasinet, 2 maj, 2010 s. 44-47. Lärarförbundets tidskrift.*

Björn, Christina, Ekman Philips, Marianne, Svensson, Lennart (red.) (2002). *Organisera för utveckling och lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Bohman Brozin, Viveca. (2010). Lärande handlar också om mognad. *Pedagogiska magasinet, 2 maj, 2010 s. 40-43. Lärarförbundets tidskrift.*

Blossing, Ulf (2003). *Skolförbättring i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Carlander, Jacob, Carlander, Lis (2004). *Hur står det till?* Stockholm: Gothia förlag.

Damber, Ulla (2010). *Reading for Life. Three studies of Swedish students' literacy development*. Linköping University: Department of Behavioural Sciences and Learning.

Druid Glentow, Birgit (2006). *Förebygg och åtgärda läs- och skrivsvårigheter*. Stockholm: Natur & Kultur.

Duesund, Liv (2007). *Kropp, kunskap og selvoppfatning*. Gyldendal Norsk Forlag: www.gyldendal.no/akademisk

Egerbladh, Thor, Tiller, Tom (1998). *Forskning i skolans vardag*. Lund: Studentlitteratur.

Ekholm, Mats. Blossing, Ulf. Kåräng, Gösta. Lindvall, Kerstin. Scherp, Hans-Åke (2000). *Forskning om rektor*. Stockholm: Liber.

Elbro, Carstens (2009). *Läsning och läsundervisning*. Stockholm: Liber.

Eliasson, Rosmari (1995). *Forskningsetik och perspektivval*. Lund: Studentlitteratur.

Europeiska Kommissionen (2007). *Nyckelkompetenser för livslångt lärande. En Europeisk Referensram*. http://bookshop.europa.eu/eubookshop/download.action?fileName=NC7807312_SVC_002.pdf&eubphfUid=626269&catalogNbr=NC-78-07-312-EN-C

Falk Lundqvist, Åsa, Danell, Torbjörn (2005). *Företagsamt lärande och ledarskap*. Umeå: Länstyrelsen i Västerbotten.

Falk Lundqvist, Åsa, Hallberg, Per-Gunnar (2005). *Företagsamt lärande i teori och praktik*. Umeå: Länstyrelsen i Västerbotten.

Fejes, Andreas, Thornberg, Robert (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.

FN:s konvention om barnets rättigheter, Barnkonventionen (1989).

Granberg, Otto (2004). *Lära eller läras*. Lund: Studentlitteratur.

Gren, Jenny (2007). *Etik i pedagogiskt vardagsarbete*. Stockholm: Liber.

Isaksson, Joakim (2009). Särskilja eller inkludera? *Kritisk utbildningstidskrift, nr 136 (4/2009)*, 39-47.

Jenner, Håkan (2004). Motivation och motivationsarbete i skola och behandling. *Forskning i fokus, nr.19*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

Kullberg, Birgitta (2004). *Lust och undervisningsbaserat lärande – ett teoribygge*. Lund: Studentlitteratur.

Leffler, Eva (2006). *Företagsamma Elever*. Institutionen för svenska och samhällsvetenskapliga ämnen: Umeå universitet.

Leffler, Eva, Svedberg, Gudrun (2003). *Enterprise in Swedish rural schools: Capacity Building through learning networks*. Queensland Journal of Educational Research Vol 19 (2) 83-99. <http://www.iier.org.au/qjer/qjer19/leffler.html>

Lind Nilsson, Iréne och Gustavsson, Lisbeth (2006). *Ledarskapets inre och yttre resa*. Lund: Studentlitteratur.

Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94). Stockholm: Fritzes kundservice.

Läroplan för förskolan (Lpfö 98). Stockholm: Fritzes kundservice.

Molander, Bengt. (1988) *Vetenskapsfilosofi*. Stockholm: Thales.

Molloy, Gunilla. 2007. *När pojkar läser och skriver*. Lund: Studentlitteratur.

Nationalencyklopedin. 2010-05-24.

Norberg, Katarina. Johansson, Olof (2007) *Ethical dilemmas of Swedish school leaders: contrasts and common themes*. British educational leadership, management and administration society. <http://ema.sagepub.com/cgi/content/abstract/35/2/277>

- Nordenfalk, Katta. (red.) (2004) *Etik i princip och praktik- en antologi om lärares yrkesetik*. Stockholm: Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund.
- Normell, Margareta (2008). *Från Lydnad till ansvar*. Lund: Studentlitteratur.
- Ogden, Terje (2003). *Social kompetens och problembeteende i skolan*. Stockholm: Liber.
- Persson, Anders (2008). Vid vägs ände lurar den pedagogiska ROBOTEN. *Pedagogiska magasinet*, 3, 2008 s. 54-57. *Lärarförbundets tidskrift*.
- Persson, Bengt (2001). *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap*. Stockholm: Liber.
- Persson, Bengt (2009). Finns en specialpedagogisk agenda? - Om utbildningspolitik och elever i behov av särskilt stöd. *Kritisk utbildningstidskrift*, nr 136 (4/2009), 11-27.
- Proposition (DS 2009:25). Den nya skollagen - för kunskap, valfrihet och trygghet. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Repstad, Pål (1999). *Närhet och distans*. Lund: Studentlitteratur.
- Rienecker, Lotte, Stray Jørgensen, Peter (2008). *Att skriva en bra uppsats*. Malmö: Liber.
- Røe Ødegård, Inger Karin (2003). *Läreprouser i pedagogisk entreprenörskap*. Kristiansand: Höskoleforlaget AS – Norwegian Academic Press.
- Rönnerman, Karin. (red.). (2004). *Aktionsforskning i praktiken – erfarenheter och reflektioner*. Lund: Studentlitteratur.
- Skollag (1985:1100). Svensk författningssamling (SFS). Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Skolverket (2009). *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola?*. Stockholm: Fritzes kundservice.

Skolverket (2010). *Skapa och våga. Om entreprenörskap i skolan*. Stockholm: Fritzes kundservice.

Socialdepartementet. (2008) *Sveriges fjärde rapport till FN:s barnrättskommitté – en sammanfattning*. Stockholm: Regeringskansliet.

SOU (1999:63). *Att lära och leda. En lärarutbildning för samverkan och utveckling*. Lärarutbildningskommitténs slutbetänkande: Utbildningsdepartementet.

Strandberg, Leif (2006). *Vygotskij i praktiken*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Svedberg, Lars (2007). *Grupp-psykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken*. Stockholm: Prisma.

Säljö, Roger (2010). Normal nog för skolan. *Modern Barndom nr. 2/10 Politik & Praktik, 12-13*.

Swärd, Gunnel, Swärd, Kjell (2002). *Ta´t lugnt*. Klippan: Pedagogförlaget AB.

Torneús, Margit (2002). *På tal om språk*. Stockholm: Liber.

Von Wright, Moira (2003). *Vad eller vem?* Göteborg: Daidalos AB.

Westlund, Marielle, Westlund, Christer (2010). *Så tänds eldsjälarna*. Me University AB.
info@meuniversity.com

Föreläsningar

Gadler, Ulla (2008) Specialundervisning – pedagogiskt dilemma. Föreläsning : Växjö
Universitet 2008-09-15.

Jeppson, Stellan (2008). *Möta människor som befinner sig i underläge*. Föreläsning: Växjö
Universitet 2008-09-16.

Svensson, Idor (2009). *"Bärande" relationers betydelse för självbild- och språk/
läsutveckling*. Föreläsning: Växjö Universitet 2009-09-18.

Bilagor

A: Missbrev

B: Enkäter

Linnéuniversitetet Kalmar
Växjö



Institutionen för pedagogik, psykologi och idrottsvetenskap
Avdelning för specialpedagogik

Till dig som går i klass 6B på xxxxxskolan

- förfrågan om medverkan i en undersökning

Vad kan påverka läs- och skrivinlärning? Det finns nog många svar och jag skulle vilja få höra Ditt! Jag tycker det är en väldigt viktig fråga eftersom hela samhället är uppbyggt på att varje människa måste kunna läsa och skriva och skolan ska se till att varje barn får lära sig det. Jag kommer att göra en undersökning där både du som elev och några av dina lärare får beskriva era upplevelser av, och hur ni får möjlighet att påverka skolmiljön såsom läraren, arbets sätt, miljön, material och kamrater.

Skulle Du kunna tänka Dig att delta? Jag kommer att använda en enkät som hela klassen ska besvara och sedan väljer jag ut ungefär 6 stycken av Er som jag kommer att intervjua lite grundligare utifrån svaren på enkäten. Om Du inte har något emot det vill jag gärna bilda de samtalen, för att inte missa något av vad Du säger. Jag kommer **inte** använda Ditt namn i studien och resultatet kommer att presenteras så att ingen som deltar kommer bli igenkänd.

Studien kommer att ske under skoltid och kommer att ingå under svenska-lektionerna under vecka 10. I studien kommer även resultatet av intervjuer med några av dina lärare ingå.

Om Du **inte vill** medverka så meddela din lärare i svenska xxxxx det!

Undersökningen gör jag som en del i min utbildning till Specialpedagog. Mitt arbete kommer att vara färdigt i juni. Om Du är intresserad skickar jag gärna ett ex. till dej eller skolan när arbetet är slutfört, eller ett mail med en länk till var Du kan hitta den på nätet. Mitt arbete gör jag under handledning. Om Du undrar något kontakta mig gärna, och då kan jag berätta mer om studien!

Växjö 20100126

Annekatriin Andersson

telefon: xxxxx el. mobil: xxxxx

xxxxx@xxxxx

Handledare:

Universitetslektorn vid Linnéuniversitetet; Växjö

Elisabet Frithiof

xxxxx@xxxxx

Linnéuniversitetet Kalmar
Växjö



Institutionen för pedagogik, psykologi och idrottsvetenskap
Avdelning för specialpedagogik

Till Dig som är lärare i xxxxx kommun

- förfrågan om medverkan i en undersökning

Vad kan påverka läs- och skrivinlärning? Frågan har inget enkelt svar, men vi lever i ett samhälle där dessa kompetenser har betydelse för ett fullvärdigt liv. Många undersökningar visar att många barn har svårigheter i just denna inlärning, därför bör frågan utredas och åtminstone delvis besvaras.

I ett projekt som senare ska resultera i mitt examensarbete vill jag undersöka det här. Därför vänder jag mig till Dig om en förfrågan om att Du skulle kunna besvara en enkät och också eventuellt bli intervjuad. Jag kommer genom enkäten och också genom eventuell intervju synliggöra olika tankar kring arbetssätt och förhållningssätt i yrkesutövningen när det gäller läs- och skrivinlärning. Några namn eller andra data som kan identifiera personer ska inte registreras och resultatet kommer att presenteras så att ingen kan bli igenkänd. Studien kommer att ske under skoltid och under veckorna 10 och 11. I studien kommer även resultat av enkät och intervjuer med elever ingå.

Om Du inte vill delta så meddela mig!

Jag som ska göra den här studien går sista terminen på Specialpedagogutbildningen och mitt examensarbete ska publiceras i början av juni. Arbetet görs under handledning. Om Du är intresserad, skickar jag gärna ett ex. till Dig när arbetet är slutfört eller ett mail med länk till den elektroniska publiceringen. Meddela mig bara!

Om Du undrar över något kontakta mig gärna, och då kan jag berätta mer om studien.

Jag kommer i god tid innan vecka 10 ta kontakt med Dig för att klargöra hur Din medverkan ska gå till.

Växjö 20100126
Annektrin Andersson
telefon: xxxxx
xxxxx@xxxxx

Handledare:
Universitetslektorn vid Linnéuniversitetet; Växjö
Elisabet Frithiof
xxxxx@xxxxx



Institutionen för pedagogik, psykologi och idrottsvetenskap
Avdelning för specialpedagogik

Till dig som är förälder i klass 6B xxxxxskolan

- förfrågan om ert barns medverkan i en undersökning

Vad kan påverka läs- och skrivinläring? Frågan har inget enkelt svar, men vi lever i ett samhälle där dessa kompetenser har betydelse för ett fullvärdigt liv. Många undersökningar visar att många barn har svårigheter i just denna inläring, därför bör frågan utredas och åtminstone delvis besvaras.

I ett projekt som senare ska resultera i mitt examensarbete vill jag undersöka det här. Därför vänder jag mig till Dig/Er om en förfrågan om att få intervjua Ditt/Ert barn. Jag planerar att utföra en enkät med alla elever i klassen om deras upplevelse av inlärmingsmiljö och sedan väljer jag ut ungefär 6 stycken elever som jag kommer att intervjua och samtala lite grundligare med, utifrån svaren på enkäten. De samtalen kommer jag att banta, för att säkerställa att jag inte missar någon information. Några namn eller andra data som kan identifiera personer ska inte registreras och resultatet kommer att presenteras så att ingen kan bli igenkänd.

Studien kommer att ske under skoltid och kommer att ingå under svenska-lektionerna vecka 10.

I studien kommer även resultat av intervjuer med pedagoger ingå.

Om Du/Ni inte vill att ert barn ska delta så meddela läraren i svenska xxxxx det, eller mejla mig direkt!

Jag som ska göra den här studien går sista terminen på Specialpedagogutbildningen och mitt examensarbete ska publiceras i början av juni. Arbetet görs under handledning. Om Du/Ni är intresserad, skickar jag gärna ett ex. till Dig/Er när arbetet är slutfört eller ett mail med länk till den elektroniska publiceringen. Meddela mig bara!

Om du/ni undrar över något kontakta mig gärna, och då kan jag berätta mer om studien.

Växjö 20100126

Annektrin Andersson

telefon: xxxxx el. mobil: xxxxx

xxxxx@xxxxx

Handledare:

Universitetslektorn vid Linnéuniversitetet; Växjö

Elisabet Frithiof

xxxxx@xxxxx

Enkät – elever

Av utrymmesskäl så visas svarsalternativen endast på första frågan!



Institutionen för pedagogik

Specialpedagogiska programmet

ENKÄT I ÄMNET SVENSKA

Vill först börja med att tacka dig för att du vill delta i denna undersökning. Det är väldigt värdefullt för mig!

Jag kommer först att gå igenom muntligt och visa på tavlan hur du ska göra, innan du självska börja!

Efter genomgång!

Börja nu med att fylla i ditt namn.: (Det är för att underlätta för mig när jag ska välja ut några av er till intervjun! Efter intervjun kommer jag att ta bort alla namn i min studie).

Enkäten består av 41 påståenden som du ska besvara. Du svarar med ett kryss.

Till exempel:

På lektionerna i svenska kan jag göra arbetsuppgifterna i min egen takt. Jag behöver inte arbeta med samma uppgift som mina kamrater i klassen!

Håller inte med 1 2 3 4 5 Håller helt med

Om du vill tillägga något med ord, skriv det då under påståendet. Svara så ärligt du kan. Det är du som vet bäst hur du tycker och du ska svara precis det. Ingen annan än jag kommer att ta del av och läsa svaren. Efter påståenden kommer en uppmaning till dig att skriva hur du önskar att det skulle vara. Om du vill så kan du få berätta det muntligt för mig så skriver jag ner det på pappret. Säg till mig om du vill ha hjälp med det!

Ta god tid på dig! Fråga gärna mig om du funderar på något påstående eller om du inte förstår. Prata inte med dina kamrater under tiden du besvarar enkäten. Vi kommer att avsluta med en pratstund för dem som önskar!

Hoppas du tycker det ska bli roligt och Tack igen för din medverkan!
Då kan du börja nu!

1. På lektioner i svenska får jag hjälp av min lärare när jag behöver!

Håller inte med 1 2 3 4 5 Håller helt med

2. får jag hjälp av kamraterna när jag behöver!

3. arbetar jag helst enskilt. Jag vill arbeta själv!

4. arbetar jag helst i grupp. Jag vill arbeta ihop med kamrater!

5. får jag lov att arbeta ensam!

6. får jag arbeta i grupp!

7. får jag prova mig fram för att hitta lösningar för att klara uppgifterna. Jag får välja på många olika sätt!

8. kan jag göra arbetsuppgifterna i min egen takt. Jag behöver inte arbeta med samma uppgift som mina kamrater i klassen!

9. uppmuntrar min lärare mig ofta. Min lärare ger mig ofta beröm!

10. får jag själv komma på hur jag ska lösa uppgifter!

11. kan jag planera mitt arbete själv!

12. vill jag ge förslag på vad jag ska lära mig. Jag vill vara med och bestämma!

13. är jag en tillgång i klassen. Jag känner att jag bidrar till klassen!

14. får jag komma med egna idéer. Läraren lyssnar till mina förslag!

15. vill jag att mina kamrater ska vara med och bestämma. Jag vill att de ska komma med förslag!

16. får jag ofta beröm av mina kamrater!

17. får jag hjälpa mina kamrater om de behöver hjälp!

18. känner jag att jag deltar. Jag är med och bestämmer på lektionerna!

19. kan jag hjälpa mina kamrater. Jag kan och vill hjälpa dem!

20. kan mina kamrater hjälpa mig när jag behöver. Jag vill att de ska hjälpa mig!

21. får jag välja vilket skolmaterial och vilka läroböcker som jag vill använda!

22. tycker jag om det skolmaterial och de läroböcker vi använder

23. trivs jag i klassrummet. Jag vill ha mina lektioner där!
24. finns möjlighet att vara i ett annat rum än i klassrummet. Jag kan gå iväg och göra mitt skolarbete t ex. i ett annat rum eller utomhus!
25. får jag välja vilka texter jag ska läsa!
26. får jag välja vad jag vill skriva!
27. får jag välja hur texten ska läsas Jag får välja att läsa högt eller tyst!
28. får jag välja hur texten ska skrivas. Jag får välja att skriva för hand eller med hjälp av datorn!
29. får jag misslyckas!
30. Jag tycker det är bra att gå i skolan!
31. Jag tycker om ämnet svenska!
32. Jag tycker ämnet svenska är svårt!
33. Jag får ta ansvar för min inläring i svenska!
34. Jag känner mig motiverad i ämnet svenska. Jag vill lära mig!
35. Jag vill ta ansvar för mitt skolarbete i svenska!
36. Jag läser gärna!
37. Jag skriver gärna!
38. Jag klarar av att läsa texter!
39. Jag klarar av att skriva texter!
40. Jag känner att jag får stöd i skolarbetet i svenska av min lärare!
41. Jag känner att jag bidrar till skolarbetet i svenska. Jag är någon att räkna med i klassen!

Berätta Din önskedröm om hur svenska-lektionerna skulle vara!

Enkät – pedagoger

Av utrymmesskäl så visas svarsalternativen endast på första frågan!

ENKÄT I ÄMNET SVENSKA

HEJ!

VILL FÖRST TACKA FÖR ATT DU ÄR VÄNLIG OCH VILL DELTA I MIN STUDIE. DET BLIR VÄLDIGT VÄRDEFULLT FÖR MIG.

DU KOMMER ATT DELTA HELT ANONYMT.

JAG HAR GJORT LITE FRÅGOR OCH PÅSTÅENDEN SOM DU FYLLER I OCH SEDAN BARA SKICKAR TILLBAKA TILL MIG, ALLT PÅ DATORN. GÄRNA SÅ FORT DU HINNER!

DÄREFTER SAMMANSTÄLLER JAG ALLA SVAR (DET ÄR FLER ÄN DU SOM INGÅR I STUDIEN).SKULLE DET VISA SIG ATT JAG ÄR I BEHOV AV KOMPLETTERINGAR ELLER KLARGÖRANDEN SÅ KONTAKTAR JAG DIG IGEN OCH SER OM DU KAN HJÄLPA MIG VIDARE. OM DU UNDRAR ÖVER NÅGOT INNAN DU BESVARAR MIN ENKÄT NÅR DU MIG PÅ xxxxxxxxxx

TVEKA INTE OCH KONTAKTA MIG OM NÅGOT ÄR OKLART ELLER OM DU ÅNGRAT DIG OM DELTAGANDE!

JA TACK IGEN FÖR ATT DU TAR DIG TID HÄLSAR ANNEKATRIN ANDERSSON NU KAN DU BÖRJA!

Vilken/Vilka utbildningar har du?

Hur många år har du varit verksam i ditt/dina yrke?

Vilken relation har du till klass 6b på xxxxxxskolan?

Jag ger hjälp till eleverna när de behöver!

	1	2	3	4	5	
Håller inte med	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Håller helt med

Jag uppmuntrar eleverna att hjälpa varandra!

Eleverna får välja om de vill arbeta i enskilt!

Eleverna får välja om de vill arbeta i grupp!

Jag låter eleverna prova sig fram för att hitta lösningar för att klara uppgifterna. De får välja på många olika sätt!

Eleverna kan arbeta individuellt. De får göra uppgifterna i sin egen takt!

Eleverna får välja när de ska arbeta i grupp!

Eleverna får välja när de ska arbeta enskilt!

Jag berömmar ofta mina elever!

Jag låter eleverna komma med egna lösningsförslag!

Eleverna kan planera sitt arbete själva!

Jag låter eleverna ge förslag och låter dem vara med och bestämma!

Jag uppmuntrar alla elever att vara en tillgång och bidra till klassen!

Jag låter eleverna komma med egna idéer och lyssnar på deras förslag!

Jag uppmuntrar eleverna att berömma varandra i klassen!

Jag tar hänsyn och lyssnar på alla elevers förslag!

Eleverna kan välja vilket skolmaterial och vilka skolböcker de ska använda!

Det verkar som eleverna är nöjda med det skolmaterial och de skolböcker jag använder i klassen!

Det verkar som eleverna trivs i klassrummet. De vill ha sina lektioner där!

Det finns möjlighet för eleverna att vara i ett annat rum än klassrummet. Det kan göra sitt skolarbete t. ex i ett annat rum eller utomhus!

Det finns möjlighet för eleverna att välja vilka texter som ska läsas!

Det finns möjlighet för eleverna att välja vad som ska skrivas!

Eleven kan välja om de vill läsa texten högt eller tyst!

Eleven kan välja om de vill skriva för hand eller på datorn!

Eleverna får misslyckas!

Eleverna tycker det är bra att gå i skolan!

Eleverna tycker om ämnet svenska!

Eleverna tycker ämnet svenska är svårt!

Jag låter eleverna ta ansvar för sin inläring i svenska!

Eleverna känner sig motiverade och vill lära sig i ämnet svenska!

Eleverna vill ta ansvar för sitt skolarbete i svenska!

Eleverna läser gärna!!

Eleverna skriver gärna!

Eleverna klarar av att läsa texter!

Eleverna klarar av att skriva texter!

Jag ger stöd till mina elever i skolarbetet!

Jag uppmuntrar alla elever så att de känner att de är någon att räkna med i klassen!

Berätta din önskedröm om hur svenska - lektioner skulle vara!

Hur definierar du företagsamhet?

Hur definierar du entreprenör?

Hur definierar du entreprenöriellt lärande?

Vilka egenskaper har en företagsam elev?

Vad ska eleven använda egenskaperna till?

Vad är det som påverkar eleverna till att få företagsamma egenskaper?

Vad är nyttan med företagsamma elever?

Går det att bli företagsam elev i ämnet svenska? Motivera!

Vill du skapa företagsamma och entreprenöriella elever och hur vet du om du skapat dessa elever i så fall?

Påverkar företagsamhet och entreprenörsskap inläring hos eleverna?

Vilken skolmiljö behövs för att skapa möjlighet för eleverna till företagsamhet och entreprenörsskap?

Vilka egenskaper behöver pedagogen för att skapa möjlighet för eleverna till företagsamhet och entreprenörsskap?

Går det att lära sig företagsamhet och entreprenörskap?

Får du agera annorlunda än dina kollegor? Hur ser din skola på företagsamhet och entreprenörskap?

Jag vill vara företagsam och entreprenöriell på min skola!

Jag får vara företagsam och entreprenöriell på min skola. Jag har stöd av rektor!

Jag är företagsam och entreprenöriell!

Något annat som du vill klargöra eller som du funderar över och vill delge mig?

Enkät – entreprenören

Enkät om entreprenörskap och företagsamhet

Hej!

Vill först tacka dej för att du hjälper mig i mitt examensarbete. Det kommer att bli väldigt värdefullt för mig.

Jag har skrivit några frågor som du får besvara. Sedan skickar du bara tillbaka dem till mig. Allt sker på datorn.

Om du funderar över något eller något är oklart så att du vill komma i kontakt med mig innan du börjar besvara så är min adress xxxxxxxxxx

Hoppas du kommer tycka att det är meningsfullt och roligt och tack igen.

Då så, då kan du börja!

Hur många år har du förvärvsarbetat?

Vad är din huvudsakliga sysselsättning/sysselsättningar?

Hur definierar du företagsamhet?

Hur definierar du entreprenör?

Hur definierar du entreprenöriell?

Vilka egenskaper har en entreprenör?

Vad påverkar om någon ska bli entreprenör?

Är det någon skillnad att bli en entreprenör och att vara entreprenöriell? Motivera!

Vad finns det för möjligheter/hinder med att bli en entreprenör?

Kan skolan bidra till att entreprenörer skapas?

Om skolan kan skapa entreprenörer vad har du då för tips till föräldrar, elever, pedagoger, rektorer, politiker?

Om skolan inte kan skapa entreprenörer vad skulle krävas då för att skolan skulle få möjlighet till det?

Vad är största vinsten med att skolan kan skapa entreprenörer?

Finns det något som talar för att skapa entreprenörer är dåligt?

Hur är en entreprenör?

Vad krävs för att bli en entreprenör?

Är företagsam och att vara entreprenör samma sak? Motivera!

Hänger skapandet av entreprenörer och kön ihop? Motivera!

Hur ser din önskedröm ut om entreprenörer och företagsamhet? Beskriv!

Är det något du vill kommentera mera eller göra något annat tillägg som du tror jag kan ha nytta av?